

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Diplomová práce

Andrea Lešková

**Zakončení vzdělávání na ZŠ - Projekt žáků 9. třídy ZŠ J. K. Tyla
v Písku**

Conclusion of education at primary school - Project of pupils from 9th class ZŠ
J. K. Tyla

2017

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Hana Kasíková, CSc.

Poděkování

Mé poděkování patří všem, kteří při mně stáli, za podporu, rady, důvěru a trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Písku dne 17. 4. 2017

.....

podpis

Abstrakt

Tématem diplomové práce je zakončení povinné školní docházky na základní škole. Cílem teoretické části práce je souhrnný a detailní popis specifik, která se týkají 9. ročníku. Tato část může být užitečná pro učitele, kteří učí právě tento ročník, aby si uvědomili, co všechno ovlivňuje jejich práci a třeba najdou možnosti, jak svou práci zlepšit. Empirická část obsahuje případovou studii, která je zaměřena na projekt, který je realizován na Základní škole Josefa Kajetána Tyla v Písku. Jedná se o absolventský ples žáků 9. ročníku. Důraz je kladen především na to, co se žáci prostřednictvím takového projektu učí, zda a jak se proměňuje výuka a co všechno taková akce obnáší.

Klíčová slova

Zakončení povinné školní docházky, 9. ročník ZŠ, projekt, absolventský ples, výuka před a po přijímacích zkouškách na SŠ

Abstract

The topic of this thesis is the completion of compulsory education at elementary school. The goal of the theoretical part of this thesis is detailed description of specifics which relate to 9th grade. It can be useful to teachers who are, at the moment, teaching this grade and could help them to realize all the factors that influence their work. They might also find some new options how to improve their work. The practical part of this thesis is focused on a case study of project that is realised at Elementary School Josefa Kajetána Tyla, Písek. It is the 9th grade student's prom. The main focus is on what are the students learning, whether and how it influences their teaching and what does organizing this kind of event entitles.

Key words

The completion of compulsory schooling, 9th grade of the elementary school, prom, teaching before and after high school entrance exam

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Teoretická část.....	10
2.1	Zavedení 9. ročníku ZŠ jako posledního ročníku povinné školní docházky.....	10
2.1.1	Prameny, které upravují délku povinné školní docházky.....	10
2.2	Specifika 9. ročníku.....	13
2.2.1	Výstupy v 9. ročníku.....	14
2.2.2	Přijímací zkoušky na střední školy.....	19
2.2.3	Příprava na přechod ze ZŠ na SŠ.....	22
2.2.4	Volba směru vzdělání a následně profese.....	27
2.2.5	Riziko nezaměstnanosti po ukončení vzdělávání v 9. ročníku ZŠ ..	30
2.2.6	Rizika v 9. ročníku.....	33
2.3	Projekty pro 9. ročník.....	35
2.3.1	Příklady projektů z 9. ročníků.....	38
3	Empirická část.....	43
3.1	Metodologie výzkumu.....	43
3.1.1	Cíle výzkumu.....	43
3.1.2	Výzkumný problém a výzkumné otázky.....	44
3.1.3	Plán výzkumu.....	45
3.1.4	Volba a charakteristika metod.....	46
3.1.5	Vstup do terénu, kde výzkum probíhal.....	49
3.1.6	Přiblížení sledovaného vzorku.....	50
3.1.7	Práce s daty – organizace, zobecnění.....	51
3.2	Případová studie.....	53
3.2.1	Charakteristika školy a začátek tradice školního plesu.....	54
3.2.2	Příprava plesu.....	54

3.2.3	Spolupráce ve třídě	57
3.2.4	Osobnostní přínos	59
3.2.5	Učitel v době příprav plesu	60
3.2.6	Výuka v době příprav plesu	61
3.2.7	Okolí a názory na projekt.....	62
3.2.8	Smysl projektu	63
3.2.9	Negativa projektu.....	64
3.3	Závěr výzkumu.....	64
4	Závěr práce	67
5	Zdroje.....	69
6	Přílohy.....	72
6.1	Pozorovací arch.....	72
6.2	Kódované rozhovory s žáky.....	74
6.3	Kódované rozhovory s učiteli	76
6.4	Tabulka kategorií a kódů.....	78
6.5	Souhlas s konáním plesu	80
6.6	Informace o konání 12. absolventského plesu	81
6.7	Standardy pro základní vzdělávání z českého jazyka a matematiky a její aplikace	82

1 Úvod

V teoretické části této práce se čtenář dozví, proč je téma 9. ročníku zajímavé a čím je zrovna tento ročník specifický. Nejprve je zde uvedena historie zavedení povinného 9. ročníku, pak je zde kapitola věnovaná náplni práce – tedy výstupům, které by žáci měli na konci školní docházky mít osvojené.

Další část je o přijímacích zkouškách na střední školy, protože příprava na ně je nedílnou součástí tohoto období studia. S tím také souvisí to, že žáci čeká přechod na jiný typ školy – někdy je toto bráno v potaz a je tomu věnována velká pozornost, někdy je to téma opomíjené. Žáci jsou v 9. ročníku také nuceni, leckdy možná poprvé, přemýšlet o svém budoucím povolání. I tato skutečnost je reflektována v období, kdy se mají žáci rozhodovat, na jakou střední školu podají přihlášku.

Vzhledem k tomu, že 9. ročníkem je v České republice ukončena povinná školní docházka, někteří žáci tím ukončí celé své vzdělávání a měli by se uplatnit na pracovním trhu. Bohužel díky nízkému stupni vzdělání mají často problém najít práci a stávají se tak nezaměstnatelnými. S tím souvisí různá preventivní opatření, která se snaží žáky připravit na tuto skutečnost.

Devátý ročník je také specifický tím, že je považovaný za „rizikový“. To je způsobeno tím, že žáci jsou na základní škole v posledním ročníku, jsou tam nejdéle a platí takzvaně za „mazáky“. Což ovlivňuje jejich chování, které je umocněno vývojovým obdobím – totiž pubertálním věkem.

Velmi jim k tomu, zvláště v posledních měsících povinné školní docházky, nahrává i to, že naprostá většina žáků má jistotu přijetí na střední školu. Na vysvědčení jim už nezáleží, na přijímací zkoušky se nemusí učit, a proto jim chybí motivace, proč vnášet svou energii do dění ve škole, natož do učení. Obecně lze ve školních sborovnách pozorovat nechuť učitelů chodit do 9. ročníků, protože si neví rady s žáky, kteří jsou nemotivovaní.

Poslední kapitola teoretické části práce je věnována příkladům projektů, které jsou navrhovány či rovnou realizovány právě v 9. ročnících základních škol. Jsou zde uvedeny pro ilustraci, jak se s problematikou a specifiky devátých tříd vyrovnávají na jiných školách.

Cílem teoretické části práce je souhrnný a detailní popis specifík, která se týkají 9. ročníku. Jedná se totiž o téma, kterému není (dle malého množství literatury) věnovaná dostatečná pozornost, avšak jedná se o část vzdělávání, která je velice důležitá pro další život dětí. Tato část může být užitečná pro učitele, kteří učí právě tento ročník, aby si uvědomili, co všechno ovlivňuje jejich práci a třeba najdou možnosti, jak svou práci zlepšit ve prospěch svůj i žáků.

V empirické části se čtenář dozví, že pro výzkum byl využit design případové studie. Jsou zde popsány a charakterizovány použité metody, terén výzkumu, sledovaný vzorek, plán výzkumu, práce s daty a také cíle, výzkumný problém a otázky.

Cílem empirické části je popsat a přiblížit čtenáři projekt, který je uskutečňován s několikaletou tradicí na Základní škole Josefa Kajetána Tyla v Písku. Jedná se o konání absolventského plesu na závěr školní docházky. Tento ples je podobný maturitnímu plesu, zde jsou však hlavními aktéry žáci 9. ročníku.

Čtenář se jednak dozví, jak projekt vypadá, co je jeho obsahem, ale hlavně se pokusím podat výsledky zjišťování, k čemu je projekt pro žáky dobrý a v čem je jeho přínos, případně slabé stránky. Pokud se tato práce dostane do rukou učitelů či řediteli ze základní školy, měla by sloužit i jako jakýsi manuál pro realizaci projektu podobného typu.

Pro upřesnění uvádím, že smyslem cílů práce je ukázat, jaký má projekt na Základní škole Josefa Kajetána Tyla v Písku význam pro žáky, tedy zda se prostřednictvím práce na projektu něco učí. S tím souvisí i to, že zjistím, zda se nějakým způsobem proměňuje výuka v souvislosti s realizací plesu a pokud ano, popíšu jak. Jestliže budou výsledky výzkumu pozitivní, bude možné tuto práci, nebo její část, využít pro marketingové účely školy, která tím může prezentovat svůj projekt, protože bude mít výsledky doložené výzkumem.

2 Teoretická část

2.1 Zavedení 9. ročníku ZŠ jako posledního ročníku povinné školní docházky

Vzhledem k tomu, že se délka povinné školní docházky v Českých zemích proměňovala a tudíž děti končily v různé době školu jinak, je zde přiložen přehled, který se zabývá změnami v období od zavedení povinné školní docházky v roce 1774 do roku 1995, protože od té doby se délka povinné školní docházky v České republice nezměnila.

2.1.1 Prameny, které upravují délku povinné školní docházky

Rok 1774 – Všeobecný školní řád

V roce 1774 vydala Marie Terezie Všeobecný školní řád, ve kterém apelovala na rodiče, aby posílali své děti ve věku 6 – 12 let do školy. V tomto roce se uvádí, že začala povinná školní docházka. Ovšem fakticky tomu tak není, protože spíše jde o to, že školy se otevřely všem, bez ohledu na původ. Ale dá se říci, že povinná školní docházka trvala 6 let.

Obrázek 1 Všeobecný školní řád - titulní strana; Zdroj: <http://druckmuseum.elis-management.com/druck-ausbildung.htm>

Rok 1869 – tzv. Hasnerův zákon

V roce 1869 byl přijatý tzv. Hasnerův zákon, který nařizoval povinnou školní docházku začínající v 6 letech a končící ve 14 letech. Trvala tedy 8 let.

Rok 1922 – tzv. malý školský zákon

Zákon z roku 1922, tzv. malý školský zákon, upravoval hlavně formu vzdělávání, do jedné třídy se sloučili chlapci i dívky, došlo také ke zrovnoprávnění učitelů a učitelek. Novinkou bylo zavedení „jednoročních kurzů“, které mohly navštěvovat děti od 14 – 16 let. Povinná školní docházka trvala již 9 let.

Rok 1948 – Zákon o základní úpravě jednotného školství

V roce 1948 byl po únorovém převratu přijat zákon, který ustanovil, že všechny děti od 6 do 15 let musí navštěvovat školu. Také sjednotil trvání povinné školní docházky, která od čítala 9 let. Nelze pominout fakt, že zákon se věnoval hlavně úpravě osnov z politických důvodů.

Rok 1953 – Školský zákon

Zákon z roku 1953 znovu zavedl pouze osmiletou povinnou školní docházku. Je zde možné pozorovat inspiraci ze Sovětského svazu. A protože ani ekonomická situace státu nebyla dobrá, zkrácení povinné školní docházky se jevílo jako výhodné. Vzniklo tak ale několik problémů. Zanikly obecné a měšťanské školy, které byly nahrazeny osmiletou základní školou. Dále zanikla gymnázia, která nahradily jedenáctileté střední školy. Zde vnikl také paradox – ve školním roce 1953/54 končily dva ročníky najednou – jedním byl 9. ročník a druhým 8. ročník.

Rok 1960 – Zákon z prosince

V roce 1960 vzhledem ke zlepšení národohospodářské situace došlo ke znovuzavedení 9. povinného ročníku. To znamenalo i to, že byly otevřeny základní devítileté školy a na ně navazovaly školy střední.

Rok 1973 – 21. 7. 1973

Zákon z července 1973 zavádí povinnou desetiletou školní docházku. A také mění dosavadní školský systém, protože jsou otevřeny osmileté základní školy a pak navazuje povinné střední, minimálně dvouleté studium.

Zajímavostí je, že šlo o návrh ÚV KSČ. Je zde vidět snaha o přiblížení se k ostatním zemím východního bloku, kde desetiletá povinná školní docházka byla již zavedena.

„Nový dokument o rozvoji čs. výchovně vzdělávací soustavy věnoval zvláště velkou péči přípravě mládeže pro dělnická povolání. Příprava mládeže zde byla podstatně širší nežli dříve a umožnila vykonávat dělnická povolání a dosáhnout úplného středního vzdělání. Nový školský zákon, který vstoupí v platnosti 1. září 1984 a jehož některá prováděcí nařízení platí již od 1. dubna 1984 zároveň naplní i funkci demokratizace přístupu k nejvyšším formám vzdělávání a stanoví požadavek, aby všechny tři proudy středního vzdělávání, se funkčně a obsahově sbližovaly. Účelem tohoto opatření je, aby měly všichni absolventi středních škol, ať již gymnázií, středních odborných škol nebo středních odborných učilišť, stejnou možnost získat úplné střední vzdělání a uplatnit se stejně v praxi i úspěšně studovat na vysokých školách v ČSSR.“ (Wolf, 1984, str. 17)

V předchozím odstavci je odpověď na otázku, od kdy a proč mají studenti ze středních odborných učilišť skládat maturitní zkoušku. Je to pozůstatek z dob komunistického režimu, kdy zde byla snaha o to, aby měli všichni a zvláště dělnická třída, rovný přístup ke vzdělání a tedy i k vysokoškolskému titulu, který bez maturitní zkoušky získat nelze.

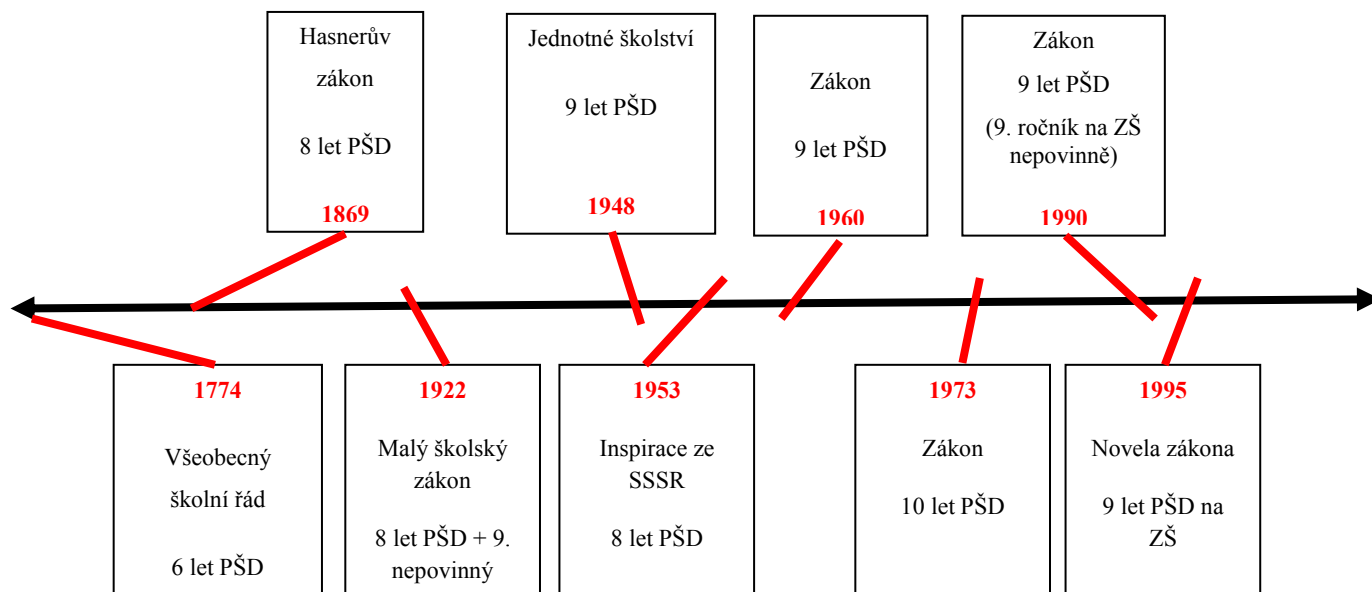
Rok 1990 – novela školského zákona

V roce 1990 po listopadové revoluci proběhla novela školského zákona a povinná školní docházka byla zkrácena na devět let, ale zároveň musela být základní škola prodloužena z osmi na devět let. Oproti dřívějším změnám je ale nutno podotknout, že 9. ročník nebyl povinný a žáci tak mohli odcházet na střední školu již z 8. ročníku. To však mělo za následek to, že do 9. ročníku šli většinou ti žáci, kteří nechtěli dále studovat. Problém dělala i koncepce takového ročníku, protože nešlo ucelit obsah a formu výuky. Vznikl tedy tzv. sběrný 9. ročník.

Rok 1995 – další novela školského zákona

Novela školského zákona z roku 1995 zavedla 9. ročník na základní škole jako povinný. Tím se změnila i struktura 1. stupně, který se prodloužil ze čtyř na pět let.

Shrnutí

Obrázek 2 Časová osa - zákony upravující délku povinné školní docházky (PŠD); Zdroj: nepublikováno

Pro lepší přehled je zde přiložena časová osa. Je tedy zřejmé, že délka povinné školní docházky se v průběhu doby měnila. V Českých zemích to bylo ovlivněno nejprve Rakousko – Uherskem a posléze zeměmi Sovětského socialistického bloku. Vedení Ústředního výboru Komunistické strany Československa se snažilo přizpůsobit a napodobit systémy, které v té době „hrály prim“.

Až po roce 1989 byla snaha o liberalizaci, která ovšem také nedopadla nikterak slavně. A proto se vláda rozhodla vrátit k původnímu konceptu, kdy je dodnes povinná školní docházka dlouhá 9 let, je vykonána na základní škole, která se dělí na dva stupně – 1. stupeň je od 1. – 5. ročníku a druhý stupeň je od 6. – 9. ročníku. Povinnou školní docházku v České republice plní děti ve věku 6 – 15 let (s výjimkami – odklad povinné školní docházky apod.).

2.2 Specifika 9. ročníku

Devátý ročník se v mnohém odlišuje od předešlých ročníků povinné školní docházky. Jedná se o závěrečný ročník, tudíž jsou na děti kladeny nejvyšší požadavky. To souvisí s tím, že naplní tohoto ročníku je co největší zopakování probraného učiva a nejvyšší možná dosažitelná úroveň učiva nového.

To souvisí i s tím, že je nutné žáky připravit na přijímací zkoušky na střední školy, které v poslední době prochází mnoha změnami. Jistě by bylo zajímavé se i zde věnovat tomu, jak se přijímací zkoušky měnily, na to však není prostor. V každém případě příprava na střední školu určuje z velké části obsah učiva v 9. ročníku.

V posledním roce na ZŠ se žáci poprvé více rozhodují, jakým profesním směrem chtějí jít, podle toho volí i SŠ. Není to rozhodování snadné a i s tím souvisí to, jak jsou osobnostně vyzrálí a rozhodní. Mnoho škol je zapojeno do různých projektů, které se zabývají tématem volby profese. Je zde snaha o to, aby žáci buď pokračovali ve studiu na mnoha druzích SŠ či aby nastoupili do zaměstnání. Jedná se tedy o prevenci před nezaměstnaností po ukončení povinné školní docházky.

V 9. ročníku ZŠ je možné narazit na několik rizik, která jsou spojena s osazenstvem třídy. U dětí probíhá naplno pubertální věk a mnohdy je opravdu těžké z pozice učitele děti zaujmout a udržet ve škole. Zároveň pro žáky často škola již není to nejdůležitější, čím se zabývají a přikládají jí stále menší význam. Z toho plynou problémy s chováním atd. Jedná se tedy o nesnadnou situaci jak pro žáky, tak pro učitele.

2.2.1 Výstupy v 9. ročníku

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Vzhledem k tomu, že od roku 2007 platí v České republice Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), který ovlivňuje náplň vzdělávání, tak budu čerpat právě z něj. Od 1. září 2013 však proběhly některé úpravy, proto volím tuto zaktualizovanou verzi.

Mezi hlavní pojmy, které zavádí RVP patří *klíčové kompetence*. A jsou to tyto: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. (RVP ZV, str. 11)

Každá klíčová kompetence je v RVP ZV rozvedena a je definováno, co by měl žák právě na konci základního vzdělávání umět/zvládnout/dokázat. Pro ilustraci je zde uvádím některé z popisů.

- **Kompetence k učení – na konci základního vzdělávání žák:**
  - vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení;
  - vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě;
  - poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.
- **Kompetence k řešení problémů – na konci základního vzdělávání žák:**
  - vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností;
  - ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů;
  - kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.
- **Kompetence komunikativní – na konci základního vzdělávání žák:**
  - formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu;
  - naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje;
  - využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.
- **Kompetence sociální a personální – na konci základního vzdělávání žák:**
  - účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce;

- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají;
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.
- **Kompetence občanské – na konci základního vzdělávání žák:**
  - respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí;
  - chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu;
  - respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit.
- **Kompetence pracovní – na konci základního vzdělávání žák:**
  - používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky;
  - využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření;
  - orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení.¹

Jak jistě sami vidíte, naplnit všechny tyto cíle není snadný úkol. Je potřeba k němu směřovat dlouhodobě. A ani pak není možné na konci povinné školní docházky říci, že žák dané klíčové kompetence ovládá.

Další oblastí, kterou RVP ZV vymezuje, jsou vzdělávací oblasti – ty určují obsah vzdělávání. Je jich devět a to tyto: Jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a jeho svět, člověk

---

¹ Pro větší detail více v RVP ZV str. 11 - 14

a společnost, člověk a příroda, člověk a kultura, člověk a zdraví, člověk a svět práce.

Aby mohly být nějakým způsobem měřeny dosažené výsledky ze vzdělávacích oblastí, jsou v RVP ZV vymezeny i očekávané výstupy. Jedná se o takové výstupy, které mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné i v běžném životě a ověřitelné. Vymezuji předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné. (RVP ZV, 2013, str. 15)

Učitelé jsou tedy zavázáni směřovat k daným výstupům a zároveň by měli žáky podle toho také hodnotit. To se děje obzvláště v 9. ročníku na konci povinné školní docházky. K RVP ZV je připojena příloha se standardy pro základní vzdělávání, které představují minimální cílové požadavky na vzdělávání a jsou závazné pro všechny žáky. Příklad, jak vypadají standardy základního vzdělávání pro český jazyk a matematiku a její aplikace, je v příloze č. 6.7. Je zřejmé, že na žáky deváté třídy je kladen velký nápor a jsou opravdu ve velkém měřítku posuzováni.

Jakým způsobem se jim podařilo zvládnout učivo, je zapsáno na vysvědčení. A protože se výsledky z vysvědčení z prvního pololetí přikládají k přijímacím zkouškám na střední školy, tak žáci mají motivaci, proč se snažit. Dokládají to i rozhovory s učiteli a žáky v empirické části.

Opakem je většinou vysvědčení z druhého pololetí v 9. ročníku. Vzhledem k tomu, že ví, na jakou střední školu jsou přijati, tak ví, že na vysvědčení vlastně už nezáleží, jeho výsledky se nikam nepíší a nepovažují jej tedy za důležité a nesnaží se mít „dobré známky“. K tomu je podklad v empirické části, kde jsou výpovědi učitelů, které potvrzují, že se mění vztah žáků ke škole po přijímacích zkouškách na SŠ.

Testování žáků v 9. ročníku

Během bývalého vedení (ministřyněmi byly P. Buzková, M. Kopicová, D. Kuchtová) Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy došlo k zavedení

celoplošného testování 9. tříd. Žáci tak dle rozhodnutí jednotlivých škol podstupovali testy. Jednalo se nejčastěji o testy z oblastí český jazyk, matematika, obecné studijní předpoklady. Testování probíhalo v letech 2004 – 2008, díky společnosti CERMAT². Nyní je praxe taková, že testy si objednávají školy dle svého uvážení. Druhou známou společností, která vydává testy právě pro celoplošné testování je firma SCIO³.

Tímto testování žáků stále nekončí, protože díky členství České republiky v mnoha mezinárodních organizacích a jednou z nich je OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), jsou 9. ročníky zapojeny i do testů PISA (Programme for International Student Assessment). Ty probíhají ve tříletých cyklech a jsou zaměřeny vždy na některou ze vzdělávacích oblastí. V ČR tyto testy zajišťuje Česká školní inspekce.

Shrnutí

V kapitole o obsahu vzdělávání v 9. ročníku byl věnován prostor Rámcovému vzdělávacímu programu, který blíže definuje, co mají žáci umět a s jakými výstupy by měli opouštět základní školu.

S tím souvisí i zmínka o dřívějších snahách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o zavedení celoplošného testování žáků 9. ročníků. Nyní se testování stále dělá, ale záleží pouze na školách, zda si testy objednají a zrealizují.

Tím testování žáků nekončí, protože Česká republika je zapojena do mezinárodního šetření PISA, které probíhá také v 9. ročnících na základní škole (v jiných zemích se jedná o testování patnáctiletých žáků, kteří jsou na konci povinné školní docházky).

Všechny tyto skutečnosti ovlivňují dění a náplň práce v posledním ročníku povinné školní docházky. Dalším cílem, ke kterému směřují jak učitelé, tak žáci, jsou přijímací zkoušky na střední školy.

---

² Výsledky z testování jsou uvedeny zde: <http://www.ceremat.cz/testovani-9-rocniku-zl-1404034135.html>

³ <https://www.scio.cz/>

2.2.2 Přijímací zkoušky na střední školy

Přijímací zkoušky na střední školy prošly během minulých let několika změnami. Vzhledem k tomu, že financování škol je celkem složitou záležitostí a jedním z faktorů je počet žáků, tak se všechny střední školy zcela logicky snaží naplnit kapacitu míst.

A protože některé ročníky jsou „slabé“ – tedy je málo narozených dětí, probíhá o ně „boj“. Díky tomu se stalo například to, že na některých školách nebyly přijímací zkoušky, stačilo mít pouze dobrý průměr z vysvědčení z 8. ročníku a z první poloviny 9. ročníku. Často se měnil i počet přihlášek, které mohli žáci na střední školy podávat. V některých letech to bylo neomezené, jindy byly povolené pouze dvě.

Přijímací zkoušky pro školní rok 2017/18

Dne 9. března 2016 byla schválena novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Právě v tomto předpisu je detailněji popsán proces přijímacích zkoušek na střední školy, kterým se přijímají žáci na školní rok 2017/18.

Touto novelou byly zavedeny tzv. jednotné přijímací zkoušky na obory vzdělání s maturitou (pro přijímací řízení do zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitou se jednotná zkouška neplatí). Jednotná zkouška se koná z českého jazyka a literatury a z matematiky. Opět platí, že žáci mohou podávat maximálně dvě přihlášky na střední školy. Novela zákona určuje i termíny, ve kterých se přijímací zkoušky konají.

Přípravu testů, jejich distribuci, zpracování a hodnocení výsledků zajišťuje CERMAT (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání)⁴. Testy mají podobu písemné zkoušky a vychází z rozsahu, který stanovuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (viz předchozí kapitola č. 2.2.1). Výsledky jsou centrálně vyhodnoceny a zdarma zaslány školám. Důležité je také to, že nejpozději 22. dubna se žáci dozvědí výsledky a tudíž již v tuto dobu ví, zda mají střední školu „jistou“.

---

⁴ Více možno dohledat zde: <http://www.cermat.cz/>

vzdělávání. Vzhledem k tomu, že první ročník testů „naostro“ bude realizován teprve po napsání práce, realitu ukáže až čas.

Společnost EDUin 12. ledna 2017 zveřejnila klíčová témata českého vzdělávání, která byla zpracována v Auditu vzdělávacího systému v ČR. Je zde doslova uvedeno:

„Stejně jako u státních maturit chyběla při jejich zavádění analýza dopadu do systému a jejich přínos ke vzdělávání v ČR tak zůstává sporný. Navíc představují skrytá rizika spočívající v prohloubení socioekonomické nerovnosti v českém vzdělávacím systému a v možném zneužití tohoto nástroje pro účelové směřování uchazečů do nematuritních studijních oborů.“ (dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-prijimaci-zkousky-na-stredni-skoly-predstavuji-riziko/>)

Dle Auditu, bude jejich dopad takový, že nelze očekávat velkou změnu od stávajících přijímacích zkoušek, protože v kritériích není minimální úroveň pro splnění testů. Teoreticky tak mohou střední školy přijímat i méně úspěšné uchazeče.

Dále se pak nejspíše změní náplň výuky na základních školách, která bude mířit k přípravě právě na tyto testy. Dle mého názoru se ale prakticky nic nezmění, protože i nyní je snaha zvláště v devátém ročníku o přípravu na přijímací zkoušky na střední školy.

Dalším rizikem může být cca 30% žáků, kteří se nehlásí na obory s maturitou a nejsou tak v poli zájmu škol. A vzhledem k časté plošné výuce mohou být tito žáci zanedbáváni ze strany učitelů.

Audit také připomíná hrozbu tlaku na rodiče, kteří si z ekonomických důvodů nemohou dovolit lepší přípravu svých dětí na přijímací zkoušky. U některých rodičů toto může vést k doporučení dětem, aby se hlásily na nematuritní obory, kam není potřeba ona lepší příprava.

Dle doporučení Auditu, by mělo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy po prvním roce povinných přijímacích zkoušek vyhodnotit jejich dopad a podle toho rozhodnout o pokračování tohoto projektu.

Důležité je také informování rodičů, aby věděli, jaké jsou podmínky přijímacích zkoušek. Jen tak potom nebudou ovlivňovat rozhodování dětí unáhleně a budou přemýšlet o dopadu takových rozhodnutí na další život dětí.

Dalším rizikem je případné nastavování bariér v podobě minimálních požadavků na výsledky plošných testů na základě nezávazných doporučení ze strany zřizovatelů. A je otázkou, zda tomuto jde zabránit. (dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2016/11/Audit_vzdelavaci_system_ANALYZA_2016.pdf)

Shrnutí

V kapitole o přijímacích zkouškách na střední školu byl věnován prostor samotné podobě zkoušek. To totiž přímo ovlivňuje přípravu na ně a tudíž i náplň vyučování v posledním ročníku na základní škole. Učitelé se snaží naučit žáky tomu, v čem budou testováni. Co si sama pamatují, tak skoro celý devátý ročník byl o opakování učiva a nového jsme se dozvěděli jen velice málo. Problémem ale bylo nediferencování výuky pro ty žáky, kteří na střední školu přijímačky nedělali – buď proto, že měli dostatečný průměr z vysvědčení anebo že šli na školy, kam se přijímací zkoušky vůbec neskládaly.

Letošní ročník bude ojedinělý, protože poprvé vejdou v platnost jednotné přijímací zkoušky na střední školy s maturitní zkouškou. Již teď jsou známé prognózy, ale dělat teď závěry by bylo předčasné. Až ve chvíli, kdy zkoušky proběhnou „naostro“ a řádně se zhodnotí, tak se zjistí, zda je to smysluplný projekt a jaký má konkrétní dopad.

2.2.3 Příprava na přechod ze ZŠ na SŠ

Žáci na konci povinné školní docházky často slyší věty typu: „Až budete na střední škole, tam se s vámi tak mazat nebudou!“ nebo „Jen počkejte, až vás tam budou zkoušet, to budou jiné známky, než tady!“.

Učitelé na základních školách žáky připravují na to, že na střední škole panuje jiný režim a přístup ke studentům. Z vlastní zkušenosti ale vím, že jsem si to vůbec neuměla představit. Najednou probíhá v životě žáka několik změn. Jednak sám dospívá a probíhá změna v jeho těle a myslí, jednak mění kolektiv, přibývá učení a mění se přístup učitelů.

Na všechny tyto aspekty je nutné brát ohled. V této části práce se tedy zaměříme na to, co se děje v devátém ročníku a na co všechno by se měli žáci připravovat a v čem by jim měli učitelé pomáhat.

Pedagogicko – didaktické aspekty procesu přechodu žáka ze ZŠ na SŠ

Rozdíl mezi základní a střední školou v této oblasti je zjevný – učitelé jsou zvyklí na starší žáky a předpokládají, že se tak také chovají. Zároveň se mění i obsah učiva, kdy je předpoklad, že žáci ovládají vše ze základní školy a mají tak na čem stavět.

Na střední škole je jednak větší obsah učiva, jednak je náročnější a také je přísněji hodnoceno. Žáci mají nové předměty, nové učitele, často je méně příležitostí ke zkoušení a k prezentaci vlastní práce a vlastních názorů.

V publikaci *K přechodu žáka ze základní na střední školu* lze dohledat, že problémy se dělí na dva typy – objektivní a subjektivní. Objektivní jsou takové, „*kteřé vyplývají z odlišnosti střední školy od základní a svou podstatou převážně nejsou závislé na osobnosti aktérů výchovně vzdělávacího procesu (žáka a učitele), jako např. rozdílnost obsahu učiva, rozdílná náročnost postupných i konečných cílů, nové předměty, odlišnost některých metod a forem případně organizace vyučování a další.*“ (Pírek a kol., 1983, str. 6-7)

A mezi subjektivní aspekty autoři řadí takové „*kteřé do výchovně vzdělávacího procesu vnášejí jeho účastníci a tyto výchovně vzdělávací negativně ovlivňují; jde o příčiny a nedostatky jak na straně žáků např. nevypěstovaný návyk pravidelné přípravy na vyučování, nezvládnutá technika samostatné práce, pamětně mechanický způsob učení aj., tak na straně vyučujících, např. nedostatečné motivování a podněcování zájmu žáků, neadekvátní a neefektivní metody a formy práce, nevyužívání a nedoceňování aktivity žáků, nedostatečná analýza neúspěchu žáků aj.*“ (Pírek a kol., 1983, str. 6-7)

Konkrétněji lze tyto aspekty sledovat v rozdílnosti a náročnosti jednotlivých předmětů střední a základní školy. Typickým příkladem je český jazyk, kdy na základní škole je většina hodin věnována mluvnici, ale na střední škole se to mění v literaturu.

Další rozdíl je znatelný ve způsobu výuky na střední a základní škole. Z vlastní zkušenosti vím, že většina žáků je na základní škole zvyklá na reakce od učitelů, na blízký kontakt. Na střední škole však dodnes převládá frontální výuka a na otázky a odpovědi není čas.

Na začátku střední školy se také ukáže, jak je žák schopný. Zda se umí opravdu učit, zda se umí soustředit, zda umí samostatně pracovat, zda se průběžně připravuje na výuku. Často se právě díky tomuhle žáci zhorší a je to vidět na známkách – z premiantů se stávají „čtyřkaři“ a často se to stane díky tomu, že nemají osvojenou nějakou z výše uvedených dovedností.

S tím souvisí i hodnocení. Obecně platí, že učitelé na základních školách častěji „přivrou oko“ a žákům se snaží pomáhat i ve zlepšování známek. Ale na střední škole je mnohem méně brán zřetel na samostatnou a případně i mimoškolní aktivitu. Zkrátka platí prostá matematika a známky jsou surová čísla.

Všechny tyto aspekty je potřeba mít na paměti. V ideálním případě by mělo docházet ke spolupráci učitelů ze základních a středních škol. A samozřejmě, že jsou určitě výjimky, kdy učitelé ze středních škol chápou náročnost přechodu ze základní školy a snaží se ji žákům co nejvíce zpříjemnit a pomoci jim s aklimatizací.

Psychologické problémy přechodu žáka ze ZŠ na SŠ

V úvodu této části je potřeba poukázat na to, jak jsou žáci v deváté třídě a potažmo v prvním ročníku na střední škole odlišní. Sice jim je všem mezi 15 - 16 lety, ale jsou mezi nimi velké rozdíly. A to nejen mezi dívkami a chlapci vzájemně, ale i při porovnávání dívky s dívkou a chlapce s chlapcem.

Souvisí to s fyzickým i psychickým vývojem. Žáci se nacházejí v pubertálním věku, kdy se mění jejich tělo – díky hormonům se jim střídají nálady, mění se proporce těla, najednou mají hodně energie, pak jsou zase hodně unavení a tak pořád dokola. Snadno se stane, že oni sami nevědí, proč se chovají tak, jak se chovají. Toto by měli mít učitelé na paměti a rozeznat hranici, co lze ještě omluvit a co je přes hranici.

Psychika žáků se mění také a je to vidět v jejich zvědavosti, chtějí „se najít“, rozumět světu, nedělat zbytečné věci a na vše si chtějí přijít sami. Žákům se

zlepšuje paměť a logické myšlení. Učí se argumentovat a hledají, co je bude v životě bavit a čemu se budou věnovat. To je doprovázeno častou přelétavostí – mění rychle koníčky, jednou se kamarádí s tím, pak s druhým.

Jak fyzické, tak psychické aspekty mají vliv na to, co se děje ve škole. Představte si, že se třída skládá z tolika rozličných osobností, které se musejí vídat na několik hodin každý den.

Žáci si začínají uvědomovat sami sebe, svou odpovědnost. Ale často je možné se setkat s přístupem, že sice mají odpovědnost, hodně povinností, ale stále hodně zákazů a nemají pravomoci. Proto je potřeba odpovědnost předávat postupně, tak, aby si žáci stíhali uvědomovat, oč jde a co se po nich chce. Protože ve chvíli, kdy jim bude 18 let a nebudou k tomu vedeni, tak si nebudou vědět rady.

Dospělí v tomto čase přestávají mít hlavní slovo a na prvním místě je názor vrstevníků. Je důležité, aby žáci neztráceli důvěru v dospělé – ať už rodiče nebo učitele. Učitelé mají možnosti, jak žákům pomáhat v tom, aby přechod na střední školu byl co nejhladší.

Například Potašová uvádí, jak pracovat na nedostatečně rozvinutém abstraktním myšlení: *„Učitelé, zejména v odborných předmětech, se mohou potýkat především s problémy při náročných analyticko-syntetických operacích. Bude tedy potřeba této skutečnosti přizpůsobit metody. Navrhujeme především pomáhat žákovi při vytváření dovednosti vyčleňovat podstatné z učiva při zobecňování. Osvědčuje se i pomáhat žákovi vyčleňovat hlavní znaky tématu, sestavovat si osnovu probrané látky (i graficky – vizuálně rozčlenit téma), zpracovávat látku do přehledů a tabulek, pěstovat dovednost shrnout podstatné. Dobré je důsledně vyžadovat aplikaci teoretických poznatků.“* (Pírek a kol., 1983, str. 23)

Další možností, jak žákům pomáhat s nedostatečně rozvinutou schopností vyjadřovat se, je: *„poskytnout větší časový prostor pro odpověď vlastními slovy a nikoli doslovné reprodukování textu učebnic. Velkou úlohu hraje i atmosféra (klima) zkoušení. Nervozita a napětí znemožňuje samostatnou formulaci myšlenek. K rozvíjení schopnosti vyjadřovat se je možné u adolescentů navozovat situace, v nichž dochází ke střetnutí názorů při osvojování poznatků, neboť řešení těchto situací napomáhá rozvoji dovedností hájit vlastní názory, přesvědčovat ostatní, kritizovat jiná hlediska.“* (Pírek a kol., 1983, str. 23 – 24)

Učitelé mohou pomáhat žákům i tak, že jim budou radit, jak se doma připravovat na výuku, řeknou jim, nač si mají dávat pozor, v čem se mohou zlepšovat a naopak i co jim jde. Ve chvíli, kdy učitelé získají žáky pro „svou věc“, je s nimi mnohem snazší „pořízení“ a práce je pro obě strany příjemnější a přínosnější.

Sociologické aspekty přechodu žáka ze ZŠ na SŠ

Ze sociologického hlediska se na střední škole tvoří rozličná skupina. Někteří žáci se mohou znát, jiní pocházejí z jiných měst a krajů, někteří mohou být i starší. To je aspekt, který žákům v deváté třídě moc nedochází. Sice tuší, že bude třída jiná, ale neví, co si s tím mají počít.

Už ve chvíli, kdy se žáci dozvědí, na jakou školu jsou přijati a rozhodnou se, kam opravdu půjdou, tak by bylo vhodné mapovat situaci. Ideální by bylo, kdyby učitelé poskytli prostor pro setkávání budoucích spolužáků. Sice v dnešní době probíhají tzv. adaptační kurzy, ale často se jedná pouze o výjezd třídy, občas i bez přespaní mimo domov, a hrají se obyčejné hry bez hlubšího významu.

V nově utvářené skupině se rýsují jednotlivé role žáků, utváří se skupinové myšlení, hodnotový žebříček, tvoří se malé skupiny v rámci velké skupiny. Je to obrovská příležitost k obohacování. Protože díky tomu, že každý je jiný, tak může ukázat nové obzory ostatním a sám přijít na jiné. Bohužel k tomu v nízkém věku nedochází řízeně – názory mezi sebou žáci sice přijímají, ale často přehlížejí jiné. A jakmile se nenaučí vnímat ostatní a budou se jen překřikovat, tak v dalších letech se jim bude těžko spolupracovat.

Učitelé mají několik nástrojů, jak s žáky pracovat, jak v nově vzniklé třídě vytvořit příjemné prostředí pro práci i volný čas. Jak již bylo zmíněno výše – může se jednat o adaptační kurzy, které mají ovšem přesah. Ideální je využít metody a formy práce ze zážitkové pedagogiky a osobnostně sociální výchovy. Často je také vhodné, když aktivity vede někdo mimo školu – externí lektor. Mohou totiž vznikat i nepříjemné situace a je mnohem lepší, když je řeší někdo zvenčí a ne např. třídní učitel.

Ve vyučování je užitečné využívat diskuzi, naučit žáky její pravidla a zkoušet si je dodržovat a opravdu se učit diskutovat. Učitelé by se měli snažit co nejvíce se přiblížit k žákovi jako k jednotlivci. Žák by měl mít pocit, že je o něj zájem a že

není pouze jedním ze třiceti dalších. To lze zajistit častým kontaktem i v hodině, či vypsáním konzultačních hodin.

Lze využít i metody sociometrických dotazníků, kterých je v dnešní době několik. Musí být však striktně zachována etická pravidla. A ideální je, když se sociometrický dotazník zadá preventivně, ne až ve chvíli, kdy se řeší nějaký problém ve třídním kolektivu.

Shrnutí

Z výše uvedených aspektů, které se dějí při přechodu žáka ze základní na střední školu, je zřejmé, že je kladen velký tlak i na učitele. A jeho práce rozhodně nespočívá v „pouhém“ vyučování – tedy vykládání obsahu učiva, ale je potřeba, aby bral ohledy jak na žáka jako na jedince tak i na celou třídu jako na skupinu. Je to časově i psychicky náročná činnost, ale je zřejmé, že má své výsledky.

Pokud by učitelé základních a středních škol spolupracovali, bylo by možné připravit žáky na tento přechod. Mnoho z učitelů na základní škole totiž pořádně neví, jak to funguje na střední a opačně. Bylo by pro žáky velice přínosné, kdyby i na základní škole žáci zažili metody, formy výuky a třeba i učitele ze škol středních. Ti by mohli žákům ukázat, jak to funguje na střední škole.

Anebo by mohli žáci ze základních škol na chvíli vejít do hodin na střední škole, aby viděli, jakým způsobem je vedena výuka a nač se mají připravit. K tomu mohou sloužit různé projektové dny, které by byly přínosem jak pro žáky ze základních tak pro žáky ze středních škol.

2.2.4 Volba směru vzdělání a následně profese

Žáci se během devátého ročníku rozhodují, co chtějí v životě dělat, jaké zaměstnání si zvolí. A tomu přizpůsobují volbu střední školy, která by je k tomu měla připravit. Je to velice důležitá fáze, která ovlivní jejich další život. Proto toto rozhodování není otázkou jednoho večera, ale několika měsíců, kdy žáci, učitelé i rodiče a kamarádi hledají, co je nejvhodnější.

Na základních školách je tomuto rozhodování věnován prostor formou kariérního poradce, nebo jsou realizovány různé projekty, žáci se jezdí dívat do středních

škol v rámci dnů otevřených dveří, jsou organizovány besedy s žáky ze středních škol apod.

Volba povolání v 9. ročníku

V RVP ZV je uveden tematický okruh s názvem Svět práce, který je zaměřený na výběr budoucího povolání. Jedněmi z výstupů tohoto okruhu jsou i tyto (viz obrázek č. 5):

SVĚT PRÁCE (závazný pro 8. a 9. ročník s možností realizace od 7. ročníku)	
Očekávané výstupy	
žák	
ČSP-9-8-01	orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí
ČSP-9-8-02	posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy
ČSP-9-8-03	využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání
ČSP-9-8-04	prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce
Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:	
žák	
ČSP-9-8-01p	orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí, v učebních oborech a středních školách
ČSP-9-8-02p	posoudí své možnosti v oblasti profesní, případně pracovní orientace přihlédnutím k potřebám běžného života
ČSP-9-8-03p	využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného dalšího vzdělávání
ČSP-9-8-04p	prokáže v modelových situacích prezentaci své osoby při ucházení se o zaměstnání
-	byl seznámen s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů
-	byl seznámen s možnostmi využití poradenské pomoci v případě neúspěšného hledání zaměstnání

Obrázek 3 Očekávané výstupy - RVP ZV. Zdroj: RVP ZV, 2016, str. 111

Je tedy zřejmé, že učitelé musí přizpůsobit vyučování tomuto požadavku. Praktická náplň hodin může být různá – někde jsou využívány pracovní listy, kde žáci vyplňují různé testy, aby zjistili, jakým směrem jsou orientováni.

Další možností jsou burzy škol, které jsou pořádány většinou na podzim, a to buď ve větších, nebo krajských městech. Žáci jezdí na exkurze a mají tak možnost nahlédnout do života středních škol.

Školy také pořádají setkání rodičů se zástupci středních škol, kde se formou besedy rodiče mají možnost dozvědět důležité informace. Někdy také chodí žáci středních škol na základní školy a přibližují každodenní život na střední škole, aby si žáci nižších ročníků dokázali lépe představit, jak to funguje.

Všechny tyto zkušenosti ovlivňují žáky při výběru střední školy a budoucího povolání. Napřed žáci určují typ střední školy. Dle publikace E. Walterové, D. Gregery a kol., napřed žáci řeší, zda chtějí jít na školu s maturitou či bez a zda chtějí vzdělání odborné nebo všeobecně zaměřené. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 24)

Dále je v publikaci uveden výzkum, který realizoval Národní ústav odborného vzdělávání s využitím tazatelské sítě agentury STEM/MARK s.r.o. *„Cílem 77 face-to-face rozhovorů, které byly uskutečněny s absolventy středních škol a zahrnovaly i otevřené odpovědi tak, aby bylo možno postihnout širokou škálu možných motivací, bylo podrobněji popsat mechanismus rozhodovacího procesu tak, jak ho vnímají sami respondenti.*

Na otázku, co žáky nejvíce ovlivnilo při výběru typu středního vzdělání, ve smyslu, zda se chtějí vyučit, získat maturitu na odborné škole nebo jít studovat gymnázium, nejčastěji odpovídali, že „měli sami jasno“ (kolem 40% odpovědí). Druhým nejfrekventovanějším faktorem byl vliv rodičů. Necelých 40% absolventů v rozhovorech uvedlo, že si zvolili danou úroveň středního vzdělání právě proto, že to chtěli rodiče, a to prakticky bez rozdílu podle jednotlivých typů středního vzdělání.“

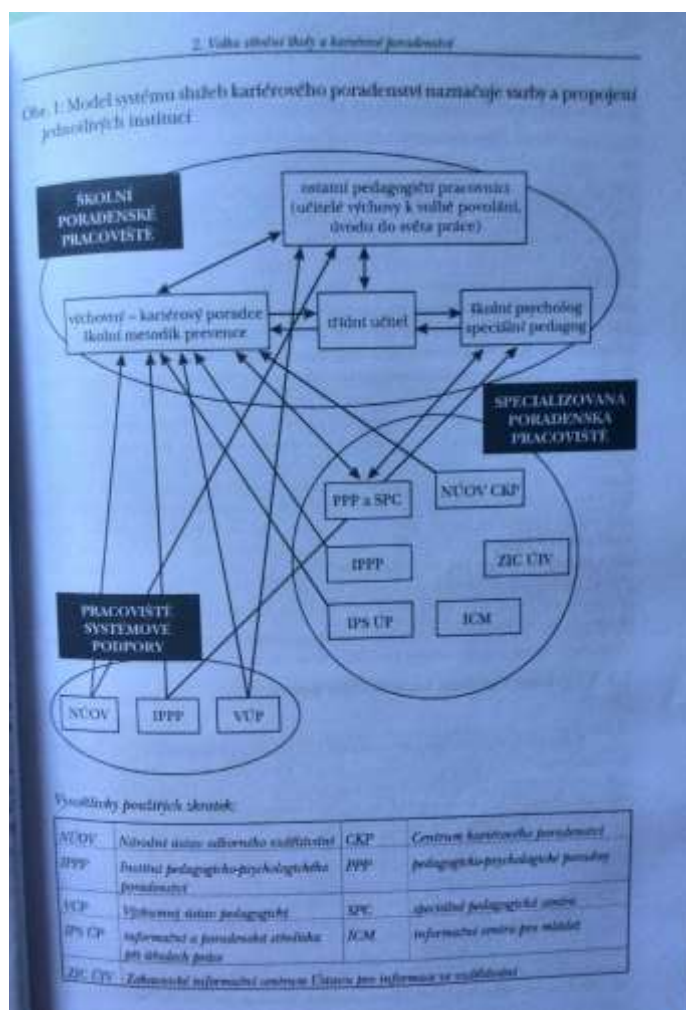
Zde jsou tedy i data podložená výzkumem, která dokazují, že se žáci rozhodují nejvíce sami, a proto by měli znát co nejlépe sami sebe a pak jim s výběrem školy radí rodiče, kteří by měli být také co nejlépe informováni. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 27)

Kariérní poradce

Žáci mají při volbě budoucí životní cesty možnost jít za odborníky v dané oblasti, kteří jim poradí a podají důležité informace. Na školách jsou učitelé, kteří jsou vyškoleni právě pro tuto oblast a jsou s žáky v každodenním kontaktu. Právě proto jim mohou poskytovat důležitou oporu bezprostředně.

Na školách vznikají školní poradenská pracoviště, která sdružují školního speciálního pedagoga, výchovného poradce, školního metodika prevence a i asistenta speciálního pedagoga. Tito pracovníci zajišťují odbornou pomoc žákům i učitelům. U nich se shromažďují aktuální informace.

Níže je na obrázku č. 6 přiloženo schéma modelu služeb kariérového poradenství, které naznačuje vazby a propojení jednotlivých institucí.

Obrázek 4 Schéma modelu služeb kariérového poradenství, které naznačuje vazby a propojení jednotlivých institucí. Zdroj: Walterová, Greger a kol., 2009, str. 41.

2.2.5 Riziko nezaměstnanosti po ukončení vzdělávání v 9. ročníku ZŠ

Vzhledem k tomu, že povinná školní docházka je v České republice 9 let, tak se stává, že někteří žáci skutečně odchodí pouze tuto část a dál se do systému vzdělávání nezapojují. To ovšem představuje společenské riziko, protože tito lidé mají ztížený vstup na trh práce a často na ně působí sociálně-patologické vlivy. Proč tomu tak je a jak se to stává, je uvedeno v další části této práce. Je užitečné znát důvody odchodu žáků ze střední školy, aby se jim mohlo předcházet. Učitelé již na základních školách mohou žáky s těmito riziky seznámit.

Předčasný odchod žáků ze středního vzdělávání

V publikaci od Walterové, Gregera a kol. je uveden výzkum, který se zabývá tím, proč žáci předčasně opouštějí střední školu, mají tedy ukončené pouze základní vzdělání. Tento problém je považován za závažný, protože tito žáci mají velice těžký vstup na trh práce. Další nevýhodou je to, že nedokončené středoškolské vzdělání nebude nijak zhodnoceno. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 35-36)

V této situaci se zde také kumuluje více nežádoucích faktorů – nezaměstnanost z důvodu nízké kvalifikace a absence praxe. Toto podněcuje vznik sociálně-patologických jevů. Nejedná se tedy pouze o problém jedinců, ale potažmo celé společnosti.

Na 717 středních školách byl proveden výzkum, ze kterého vyplývá, že chybí systémově sledované údaje, což je znepokojivé zjištění. Neúplná evidence přestupů a příčin odchodů žáků a neexistence monitorování žáka po jeho odchodu ze školy značně komplikovaly možnost analyzovat danou problematiku a uváděné je tedy třeba vnímat jako spodní odhady reality.

„Ve školním roce 2004/05 ve sledovaném vzorku předčasně ukončilo studium 11 502 českých žáků, tj. 5,8% z celkového počtu studujících, z nichž navíc téměř čtvrtina přestoupila na jinou školu nebo změnila obor vzdělání a bez přerušení pokračovala ve studiu (cca 1,5% přestupujících žáků).“ Tyto výsledky nám říkají, že část žáků neodhadne své síly a špatně zvolí střední školu. Většinou tito žáci nastoupí na střední školu s nižší náročností. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 35-36)

„Varovné však byly údaje u dvou- a tříletých učebních oborů na odborných učilištích, které jsou určeny pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zpravidla i nízkými studijními ambicemi. Podíl těchto žáků, kteří opustili studium v I. ročníku, dosahoval téměř 31%.“ Vzhledem k tomu, že se jedná zejména o obory, kde není možnost dalších přestupů, tak je zřejmé, proč žáci ze středního vzdělávání odcházejí úplně. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 36)

„Pracovníci škol i oslovení odborníci se shodli v názoru, že spíše než snížené intelektové schopnosti žáků bývají velmi často primárními příčinami studijních neúspěchů nízká motivace ke studiu, nedostatečné studijní návyky a dovednosti

pro učení, nezájem o studovaný obor a také nestimulující sociální zázemí. Do skupiny nejvíce ohrožené předčasným ukončením studia zařadili zejména žáky s výukovými a výchovnými problémy, vývojovou poruchou učení a neujasněnou zájmovou orientací.“ Tito žáci mají většinou problémy s dlouhotrvajícím neúspěchem ve škole, podceňují či naopak přeceňují své školní dovednosti, nemají dostatečné rodinné zázemí a často pocházejí z rodiny s nízkým socioekonomickým statutem. (Walterová, Greger a kol., 2009, str. 38)

Vzdělávací nerovnosti

Výše uvedené fakty mohou souviset s tím, že ne každý má dobrý přístup ke vzdělávání. Vzhledem k tomu, že vzdělání se stalo velmi ceněným statkem, tak ten, kdo k němu má omezený přístup, má zhoršený vstup do života.

To, jaké má člověk vzdělání, určuje jeho pozdější sociální statut, individuální úspěch, přístup k penězům. Smutné je, že nerovný přístup ke vzdělání je znát již v předškolním věku, kdy některé děti nemohou chodit do školky. Vyjadřuje se k tomu i OECD, v publikaci Education and Equity.

„Pro spravedlivější společnost by všechna individua, nezávisle na svém sociálně ekonomickém zázemí, v původu či pohlaví, měla mít ideálně stejný přístup ke vzdělávacím příležitostem. Těm, kdo mají nějaké organické postižení, učební obtíže či sociální handicap, by měla být poskytována specifická podpora. Zlepšení vzdělávacích výsledků všech, především těch méně úspěšných, by mělo být trvalým cílem všech vzdělávacích systémů.“ (OECD, 2004, str. 8)

Domnívám se, že jestli by v nějaké oblasti měl zasahovat stát, je to právě tato. Stát by se měl snažit o to, aby všechny děti měly stejný přístup ke vzdělávání a nebyly diskriminovány. Stát by také měl umět připravit učitele na to, aby byli pozorní k takovým dětem a byla jim věnována dostatečná péče.

Absolventi ztrácejí automatický nárok na „podporu“

Ve chvíli, kdy žáci odejdou ze systému vzdělávání a v lepším případě se chtějí dostat na trh práce, tak to může nějakou dobu trvat, protože jak již bylo zmíněno výše, trh práce pro ty, kteří mají pouze základní vzdělání, je velice omezený a často se stává, že takoví lidé nenajdou práci hned.

S tím souvisí to, že od října 2004 vstoupil v platnost Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V něm je uvedeno, že aby měl uchazeč o zaměstnání nárok na podporu, musí být v posledních 3 letech alespoň 12 měsíců účasten sociálního pojištění. To je nepříjemné překvapení pro mnoho žáků, protože málokdo si při studiu přivydělává tak, aby mohl platit pojištění. Často tedy zůstávají bez prostředků.

2.2.6 Rizika v 9. ročníku

V této kapitole bude shrnuto, co všechno se může odehrát v 9. ročníku a co je rizikové. Vzhledem k tomu, že hlavními aktéry jsou učitelé a žáci, je na tento problém nahlíženo z těchto dvou úhlů pohledu.

Z pohledu učitelů

Učitelé by se nejpozději v devátém ročníku měli s dětmi věnovat tématu o volbě povolání. Dle RVP ZV je to sice obsahem jednoho z tematických okruhů, záleží však na angažovanosti učitele, zda žákům představí pouze možnosti, jaká povolání mohou dělat a jaké pro ně potřebují vzdělání, či zda se aktivně zapojí do hledání a budou žákům pomáhat v rozhodování.

Učitelé jsou často těmi hybateli, kteří organizují různé meziškolní akce, snaží se zprostředkovat kontakt ze středních na základní školy a burcují žáky k aktivitě a mnohdy je nutí do sebezpoznání, aby se sami mohli rozhodnout, co chtějí v životě dělat.

Na učitele jsou kladeny velké nároky, zejména v oblasti obsahové náplně vyučování. Protože jedním z největších cílů je, aby se žáci dostali na střední školy. Učitelé tak musí žáky připravit na přijímací zkoušky, které jsou sice od letošního roku 2017/18 jednotné, ale zároveň se netýkají všech žáků.

Také nesmíme zapomínat na to, že někteří žáci dělají talentové přijímací zkoušky, které se konají většinou již během ledna, proto je nutná včasná příprava a mnohdy ani učitelé nestačí na tak odbornou přípravu. Ale opět to jsou učitelé, kteří by mohli najít kontakty na ty, kteří žákům s přípravou po odborné stránce pomohou.

Náplní hodin je tedy příprava na přijímací zkoušky. Pouze tím by ale 9. ročník neměl být naplněn. Žáci by si měli odnášet i jiné znalosti, které se sice netestují,

ale hodí se do běžného života. Pro učitele je velice těžké toto zhodnotit a opravdu musí leckdy volit, zda bude učit „pro život“ či „pro testy“. Smutné, že?

Ve třídě jsou také žáci, kteří přijímací zkoušky nedělají – buď proto, že jdou na školy, kam jim stačí dobrý průměr, anebo na školy soukromé. Je velice důležité, aby ani tito žáci neztráceli motivaci chodit do školy a odnášeli si z ní důležité poznatky a zkušenosti.

Další výzvou pro učitele je chování žáků. Je opravdu nutné žáky „zkrotit“, vést je k uvědomění si toho, že jejich další krok je velice důležitý a ovlivní jejich další život.

Pro učitele je nejtěžší žáky zaujmout. Je zřejmé, že pokud výuku naplní pouze přípravou na přijímací zkoušky, tak žáky nenadchnou. Ale dostat do výuky něco záživného, něco, co zajímá pubertální žáky, to je těžké.

A v neposlední řadě musí učitelé dohlížet na chování žáků. Vzhledem k tomu, že jsou v pubertálním věku a hledají sami sebe, zkoušejí, kde jsou hranice, tak musí být učitelé neustále v pozoru a neustále hlídat, zda žáci nedělají něco zakázaného a nevhodného. Ale ve chvíli, kdy žáky dostanou „na svou stranu“, je výuka zábavná pro obě strany a hlavně žáci si z ní odnášejí co nejvíce.

Z pohledu žáků

Žáci 9. ročníku se dostávají na škole do pozice nejstarších z řad studentů a mají tak mezi nimi nejvyšší statut. Díky tomu mají leckdy pocit, že si mohou dovolit více než ostatní a že jim vše projde.

Žáci mají jiný vztah k autoritám. Učitelé velice snadno ztratí svou pozici. Ve chvíli, kdy učitel jednou zklame, těžko získá důvěru žáků zpět. Žáci hledají hranice toho, co všechno si mohou dovolit a jakmile nachytají učitele, že není ve střehu, tak toho dokážou využít.

Z vlastní zkušenosti vím, že ve chvíli, kdy se žáci na konci dubna dozvědí, na jaké školy jsou přijati, tak nevidí důvod, proč dále chodit do školy, když se celý devátý ročník připravují jen na přijímačky a nic dalšího se neděje. Najednou mají tedy pocit zbytečnosti a neužitečnosti a dělají si ve škole, co se jim líbí a co je zrovna baví.

Dle studie Langmajerové a Provazníkové vyšlo najevo, že chlapci jsou ve vyšším riziku vzniku závislosti na návykových látkách, než dívky. U patnáctiletých chlapců je pití alkoholu a kouření jednou z cest, jak se zviditelnit a upevnit si mezi vrstevníky svou pozici. V tomto období také začínají zkoušet i jiné návykové látky a hazardní hry, a to často ze stejných důvodů jako u alkoholu a cigaret.

Na rozdíl od chlapců, dívky v tomto věku se snaží vypadat dospěle, začínají pečovat o svoje zdraví, což by mohlo vysvětlovat častější užívání léků proti bolestem a tlumivých látek. Zajímavé je také to, že k návykovým látkám více přilnuli chlapci z větších, nejčastěji krajských měst, než z menších oblastí. Tento fakt bychom mohli přičítat tomu, že na vesnicích je více vhodných příležitostí k trávení volného času. (Langmajerová, Provazníková, 2000, str. 46)

2.3 Projekty pro 9. ročník

Projektová výuka se v České republice dostává v posledních letech do popředí zájmu. V 9. ročníku je mnoho možností, jak právě metody projektové práce „nasadit“ na témata, která jsou aktuální.

Velkou výhodou takové výuky je její interaktivnost a aktivizace žáků, což je právě to, co učitelé potřebují. Dá se takto probírat látka, která tolik nesouvisí s přijímacími zkouškami a je tedy vyžadováno spíše kreativní myšlení, než dril. Zároveň se dá vymyslet mnoho užitečných projektů na téma osobnostní sebepoznání, volba střední školy, volba povolání.

Znaky projektové výuky

Dle Tomkové projektové vyučování zahrnuje teoretické i praktické činnosti, které směřují ke konečnému produktu. Jeho základními znaky jsou: odpovědnost za vlastní učení, samostatné objevování poznatků, žákovo úsilí o dosažení cíle (produktu).

„Produkt dává práci smysl, motivuje žáka k činnosti a řídí její průběh. Obsahovým základem projektu je téma ze života, které přirozeně sdružuje poznatky z různých oborů. Projekt se obvykle řeší v delším časovém úseku – v projektovém dnu, projektovém týdnu nebo v průběhu školního roku. Projekt žák může řešit individuálně, nebo jej žáci mohou řešit společně ve skupinách. Některé

projekty jsou vhodné pro skupiny složené z žáků z různých ročníků.“ (Tomková a kol., 2009, str. 14)

Výhody projektové výuky

Nespornou výhodou projektové výuky je aktivizace žáka. Bez té by totiž nebylo možné mluvit o projektové výuce. Jakmile je žák vtažen do tématu, které ho zajímá, je motivován a pracuje se mu mnohem lépe a snadněji se učí.

Další výhodou je to, že projekty mohou být zpracovány na rozmanité druhy témat, která se mohou vzájemně doplňovat. Je to přesně ta metoda výuky, kdy žáci trénují dovednosti, které mohou dále využít v běžném životě.

Nespornou výhodou při projektovém vyučování je možnost postavit projekt tak, aby žáci museli mezi sebou komunikovat. Takováto forma či metoda práce je dnes *„využívána hlavně jako prostředek kooperativního učení s cílem rozvíjet sociální dovednosti žáků, především v oblasti efektivní komunikace a kooperace.“* (Dvořáková, 2009, str. 148)

Vzhledem k tomu, že projektová metoda má své počátky již v dobách první republiky, věnoval se tomuto tématu i V. Příhoda, který popsal výhody takto:

- *„Projekt osvobozuje od učebnic, vede k pozorování faktů a četbě speciálních děl.*
- *Osvobozuje od systému abstraktně logického a vede k tvoření zdravých úsudků na základě experimentace s věcmi.*
- *Zdůrazňuje hlavní myšlenku problému a podřizuje drobné fakty myšlenkám, jež řídí lidské chování i vědění.*
- *Dává možnost silné motivace, podle které se organizuje učení jako žákovský podnik.*
- *Projektem je možné zažít opravdu určitou zkušenost a vyčerpat určitý problém, neboť místo systému jednotlivostí běží v projektu o celkové pochopení životní otázky.*
- *Je možné organizovat učení ve velkých jednotkách, v nichž jsou podřizena drobná fakta pracovnímu cíli.*

- *Projekty zjednodušující učení; drobná fakta se odvozují z velkých a dává se jim místo v pracovním pochodu i v soustavě žákova vědění.*“ (Příhoda, 1936, str. 162)

Nevýhody projektové výuky

Aby projektová výuka fungovala, musí na ni být dobře připraveni jak žáci, tak učitel. Učitel by měl dobře chápat podstatu a také vše do detailu naplánovat – od zadání, přes podpůrné materiály jako jsou knihy a další zdroje informací, pomůcky, až po hodnocení. A toto všechno je velmi časově náročné. Žáci by měli být vedeni ke skupinové či kooperativní formě práce a zároveň by se měli učit samostatnosti. Důležitou roli pro projektovou výuku hraje klima školy. Velice záleží na tom, aby bylo příjemné, aby se žáci i učitel cítili dobře a okolní prostředí budilo mysl k práci.

Občas se stává, že učitelé považují za projektovou výuku něco, co projektovou výukou vlastně není. Jedná se o takové činnosti, ve kterých se nevyskytují znaky projektové výuky uvedené výše. Jedná se například o přípravu referátu, tvorbu uměleckého díla, vyplnění pracovního listu. Ani v jednom z případů se totiž nespojuje žákovo samostatné objevování poznatků, osobní podíl a úsilí na dosažení cíle a ani odpovědnost za vlastní učení. Ve všech případech žáci většinou pouze plní zadané úkoly.

Dále jsou uvedeny nevýhody projektové výuky tak, jak je vnímal V. Příhoda:

- *„Neplánovitost a podléhání dětským vrtochům.*
- *Nezdařilá socializace vyučování, nedostatečná kooperace (podotýkáme, že tento jev byl způsoben především zaměřeností na projekty individuální).*
- *Vyučování snadno ztrácí soustavnost a důkladnost.*
- *Specifické návyky se často při projektech nevyskytly, žáci nemají příležitost k ovládnutí nástrojů lidského poznání.*
- *Nepočítalo se s tím, že dítě musí vybavovat zvykově některé dovednosti a vědomosti (při čtení, psaní, počtech...)*
- *Projekty odporovaly zákonům učení, aby byla opatřena nejen náležitá motivace, ale aby byla příležitost k opakování a zakončení důsledků učení.*“ (Příhoda, 1936, str. 162)

2.3.1 Příklady projektů z 9. ročníků

Projekty související s obsahem předmětů

Příležitost vykročit za bránu školy

Jedná se o projekt, který realizuje pražská základní škola v Tábořské již několik let. Vyučující vyhlásí „oborové dny“, kdy žáci za pomoci učitelů pracují jako historici, botanici a další všemožní pracovníci. Oborové dny přinášejí příležitost k procvičení a osvojení si smysluplných dovedností, které potřebují všichni, kteří řeší ve svém profesním životě komplexní úkoly. Oborové dny pomáhají vykročit žákům za bránu školy – někdy doslovně, někdy typem zadání. Obor není předmět, ale celá oblast se všemi činnostmi, které k ní patří.

Už při výběru tématu se musí žák projevit zodpovědně, neboť si vybírá ze široké nabídky a své písemné přihlášení již nemůže změnit. Ke zvolenému tématu musí získat co nejvíce materiálů a ten je nucen ověřovat a třídit. Přidá vlastní úvahu a sestaví něco nového. Výsledky své práce žáci musí zformulovat písemně. Týmy se této práci věnují pět dnů ve školním roce. Vyvrcholením oborových dnů je prezentace před komisí a diváky.

Příklad vypsaných témat: Deset století architektury, Historie naší školy, Příroda Prahy, Průvodcovství Prahou v anglickém jazyce, Kdybych já uměl psát básně, Svět očima chemika a další. Všechna témata jsou podrobněji rozpracována se svým zadáním, žáci mají svého učitele, na kterého se mohou obrátit s žádostí o radu. (Stolárová, 2004, str. 7)

Projektový den – Zodpovědné zadlužování

Tento projekt je realizován v rámci zaměření na finanční gramotnost na Základní škole Revoluční v Kralupech nad Vltavou. Je rozdělen do šesti částí, odpovídá zhruba šesti vyučovacím hodinám. Třídy pracují odděleně, ale na besedy s odborníky a na videoprojekci se spojí. V úvodu první hodiny žáci uvádějí asociace, které si vybaví ke slovu „dluh“. Následuje diskuze a pracovní list s názvem „Dluhové desatero“.

Druhá hodina je věnována zpracování textu „Češi ztrácejí schopnost splácet a dluží bankám 884 miliard korun“. Dále žáci vidí epizodu programu České televize „Krotitelé dluhů“. Během toho si zapisují poznámky do pracovního listu.

Na tuto aktivitu navazuje beseda s odborníky, kteří žákům vysvětlují pojmy, odpovídají na otázky a radí jim i s jejich finanční situací. Na konec projektového dne probíhá reflexe a žáci si utřídí, co si z celého projektu odnášejí. (Štástková, 2010, str. 7)

Projekt zaměřený na spolupráci

Projekty Těšíme se do školy a Máme nové kamarády

Na Základní škole Trávníky Otrokovice fungují tyto projekty již několik let. Oba projekty jsou založeny na spolupráci starších a mladších žáků. Začátek je již v osmé třídě jedné skupiny žáků a druhou skupinu tvoří předškoláci – název projektu je Těšíme se do školy. Během školního roku přicházejí předškoláci do školy, kde si prohlédnou nové prostředí, seznámí se se způsobem výuky, ptají se a dostávají odpovědi na své zvědavé otázky. Vzhledem k tomu, že ve školce fungují věkově smíšené třídy, tak předškoláci potkávají své kamarády a ztrácejí ostych před školou.

Samotného zápisu se pak děti nebojí. Aby se předškoláci do školy těšili a nezapomněli, jaké to je ve škole, tak během jarních měsíců připravují paní učitelky zábavná odpoledne, kam již zapsaní předškoláci rádi chodí. Po nástupu do 1. třídy devátáci prvňáky pasují a tím začne spolupráce. O velkých přestávkách se vzájemně navštěvují. Na konci školního roku připravují program zase prvňáčci pro devátáky, kteří se loučí a odcházejí ze školy. (Vránová, Vyoralová, 2014, str. 7)

Projekty na zakončení povinné školní docházky

Malá maturita

Žáci devátých tříd Základní školy Adamov vykonávají v červnu malou maturitu. Jedná se o projekt, jehož cílem je zpestřit žákům závěrečné opakování. Samotným zkouškám předchází doba příprav jednotlivých maturitních otázek. Témata

závěrečných prací byla vyhlášena na začátku dubna a týkala se všech možných předmětů a oblastí života.

V dubnu proběhla písemná část zkoušky z českého jazyka. Žáci zpracovali formou libovolného slohového útvaru jedno ze tří témat: Našemu městu je 40 let, Jak bych se v životě chtěl uplatnit, Cena přátelství. K ústním zkouškám byli žáci rozděleni do osmi skupin a po slavnostním zahájení vše začalo načisto.

Prověřovaly se znalosti ze dvou povinných předmětů – českého jazyka a matematiky, dále žáci museli obhájit svou závěrečnou práci. Maturita vypadala skoro jako opravdová, ale počáteční nervozita brzy opadla a žáci předvedli pěkné výkony. Všichni žáci prospěli, někteří excelentně. Závěrečná hodnocení předávala paní ředitelka a pan místostarosta. (Šmerdová, 2004, str. 21)

Dělají z žáků učitele, to je chytré!

Karlínská škola na Lyčkově náměstí je jiná tím, že do jejích dveří míří žáci z různých sociálně-ekonomických vrstev. Vytáhnout z tak rozmanité skupiny to nejlepší je velkou výzvou. Škola se o to snaží mnoha způsoby, například projektem, kdy devátáci jdou ve dvojicích učit druháky.

Na hodinu u mladších žáků se devátáci připravují dlouho a systematicky. Jsou rozděleni do dvojic a musí si sami vyhledat informace, které budou učit, sami je zpracují, dávají jim grafickou podobu a jsou pak hodnoceni i z toho, jak komunikují se třídou, zda funguje interakce a jaká je celková efektivita hodiny.

Na konci projektu dostanou žáci Osvědčení o závěrečné zkoušce, ve kterém se hodnotí klíčové dovednosti k učení, k řešení problému ke spolupráci a ke komunikaci. Konkrétní hodnocení je přiloženo na obrázku č. 7. (Kvačková, 2010, str. 25)

ČESKÁ REPUBLIKA
Základní škola a mateřská škola, Praha 8, Lyčkovo náměstí 8
IČO 102 261 300

shyslupná škola

Třída: IX, A Školní rok: 2006/2007

OSVĚDČENÍ

O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE,
KTERÁ PROŠELA FORMOU PŘÍPRAVY A REALIZACE VYUČOVÁNÍ MLADŠÍCH SPOLUŽÁKŮ

Příjmení a jméno: **NOVÁK JAN**
Datum, město, rok a místo narození: 1. 1. 1984 v Praze

Hodnocení klíčových dovedností	
Klíčové dovednosti a účasti	Hodnotné hodnocení
Vyhledávání informací – zdroj	3
Zpracování informací – nalezení podstatného	3
Grafické zpracování – úprava	3
Množství použitých zdrojů – evidence literatury	3
Klíčové dovednosti a řešení problému	
Volba metody	3
Naplnění práce využitím zdrojů	3
Časová náročnost – pozorování odůvodněného tématu	3
Etická hodiny	3
Klíčové dovednosti ke spolupráci	
Poskytnutí tisku	3
Klíčové dovednosti ke komunikaci	
Odpovědnost komunikace s dětmi ve třídě i s učitelem	3
Celkové hodnocení závěrečné zkoušky	
PROŠEL	83%

V Praze 8-Karlíně
Ředitel školy: Mgr. Jan Novák

Dne: 26. srpna 2006
Hodnotitelka: Bc. Lenka Němcová

Pracovní listy zpracovány v rámci projektu MŠMT – IČO 1 075 00 0 0 – IČO 1 075 0 0 0 0

Obrázek 5 Osvědčení o závěrečné zkoušce. Zdroj: Lidové noviny

Třešinka na dortu perné práce

Na Základní škole Novoborská zavedli dvě hodiny českého jazyka týdně navíc pro žáky 9. třídy. Tyto hodiny byly vyhrazeny na přípravu absolventských prací. Každý z žáků si vybral své téma (např. Renesance a humanismus, Situace mezi válkami v ČSR, Dopad poválečného rozdělení Evropy atd. – jedná se o témata z RVP ZV oblast Člověk a společnost). Během dalších měsíců si žáci vyhledávali informace a čas věnovali konzultacím s učiteli. Na konci května svou práci žáci odevzdávali ve finální podobě a v červnu se připravovali na obhajobu.

Práce musela být zpracována minimálně ze tří zdrojů, žáci využívali knihovnu, ale nejčastěji internet. Při obhajobě na žáky čekala paní ředitelka, třídní učitelka a hosté. Žáci během deseti minut svou práci představili a pak odpovídali na otázky.

Cílem tohoto projektu bylo žáky připravit na podobné zkoušky, kterých jich čeká nemálo. Škola se snažila vytvořit modelovou situaci psychické zátěže a naučit žáky, jak tuto zátěž co nejlépe zvládnout. Žáci se naučili pracovat s více zdroji,

dávají si věci do souvislostí, učili se argumentovat a používat informační techniku.

Tento projekt s sebou nese na svém konci i odměnu pro učitele. Protože ten na konci vidí, jaký posun žáci udělali, co všechno se naučili a v čem se zdokonalili. Pro každou práci třídní učitelka sepsala slovní hodnocení.(Štefflová, 2004, str. 10–11)

Shrnutí

V této části práce je uvedeno, co je projektová výuka, jaké má výhody a nevýhody. Pro lepší ilustraci jsou přiloženy příklady úspěšných projektů, které jsou na školách realizovány.

Projektová výuka je známá více jak sto let. Je báječné, že se dostává do popředí i na našich školách. Poskytuje totiž velmi dobrou službu právě ve chvílích, kdy je potřeba žáky vyburcovat k aktivitě, „donutit“ je něco dělat. A právě to je zvláště na konci 9. ročníku problém.

3 Empirická část

3.1 Metodologie výzkumu

V empirické části je uveden kvalitativní výzkum, který je zaměřený na organizaci absolventského plesu na Základní škole Josefa Kajetána Tyla v Písku. Jedná se o projekt, který je realizovaný s dlouholetou tradicí vždy žáky 9. ročníků této školy.

Je to návrh, jakým je možné naplnit výuku v posledním ročníku a zvláště posledních měsících povinné školní docházky tak, aby to bylo smysluplné a předešlo se problémům, které jsou podrobně rozepsány v teoretické části práce. Zároveň je zde uvedený návod, díky kterému bude pro následovníky tohoto projektu snadnější se v dané problematice zorientovat a projekt také uskutečnit.

Empirická část výzkumu obsahuje popis metodologie, případovou studii zaměřenou na realizaci absolventského plesu a hlavně toho, zda a případně co organizace takové akce žákům přináší. Záznamy z pozorování, kódované rozhovory s žáky a učiteli včetně hlavních kategorií jsou součástí přílohy.

3.1.1 Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je popsat a prozkoumat problematiku projektu, který je realizován na konci školního roku v 9. ročníku. Je to úkol, který je složitější, proto cíle rozdělím do tří skupin dle Švaříčka, který popisuje Maxwellův trojí typ cílů:

- **Intelektuální** – ten je popsán jako takový cíl, který přispěje k rozšíření odborného poznání. Výsledky tohoto výzkumu by měly ukázat, jaký vliv má akce podobného typu (absolventský ples) na učení a výuku žáků a případně jakých cílů dosahuje samotný projekt.
- **Praktický** – určuje, zda budou moci být výsledky nějakým praktickým způsobem využity. Předpokládám, že tento výzkum bude podkladem pro to, zda jsou podobné projekty užitečné a smysluplné. Zároveň díky podrobnému popsání projektu bude moci být tato práce využita jako návod, jakým je možné podobné projekty pořádat. Proto bych byla velice ráda, kdyby se tato práce stala inspirací pro učitele na školách, kde si neví rady s tím, co si počít s devátáky.

- **Personální** – tento cíl je zaměřen na to, jak obohatí samotného výzkumníka. (Švaříček a kol., 2007, str. 63) Vzhledem k tomu, že problematika 9. ročníku je obsáhlá a ovlivňuje život celé školy, tak mě zajímá, jakým způsobem se s tím dá pracovat a co mohu jako učitel ovlivnit.

3.1.2 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Popis výzkumného problému uvádí čtenáře do celé problematiky zkoumaného jevu. Je nutné brát v potaz cíle výzkumu. Na výzkumný problém navazuje dále výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky, které konkretizují problém a usnadňují hledání odpovědi.

Výchozí situace, ze které plyne výzkumný problém, je ta, že žáci na konci povinné školní docházky v 9. ročníku jsou zaměřeni nejvíce na to, že se musí dostat na střední školu. Bohužel příprava na testy nekoresponduje s tím, co by žáci potřebovali umět do života a pro život.

Zároveň se často jedná o záležitost, která je monotónní a žáky snadno začne nudit. Proto je zde možnost, jak zabavit případně i žáky, kteří se na přijímací zkoušky připravovat nemusí, ale přesto se mohou učit praktickým věcem, které v životě využijí. Jedná se o projekt, který uskutečňují žáci – organizují absolventský ples.

Popis výzkumného problému je tedy tento: **Projekt typu absolventský ples a jeho začlenění do 9. ročníku na základní škole.** Na výzkumný problém navazuje výzkumná otázka, která tvoří jádro každého výzkumného projektu a plní dvě základní funkce: pomáhá zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a ukazuje také cestu, jak výzkum vést. (Švaříček a kol., 2007, str. 69) Hlavní výzkumná otázka je tedy tato: **Co přináší organizace absolventského plesu žákům 9. ročníku na základní škole?** Dílčí výzkumné otázky jsou tyto:

1. **Co se žáci prostřednictvím organizace absolventského plesu učí?** – Tato dílčí výzkumná otázka směřuje k tomu, abych mohla zjistit, jaké dovednosti, schopnosti, zkušenosti nebo znalosti žáci prostřednictvím organizace absolventského plesu získávají.

2. Jak ovlivňuje příprava absolventského plesu vyučování? – Tato dílčí výzkumná otázka směřuje k výuce, díky ní bych chtěla zjistit, zda má organizace plesu vliv na vyučování a pokud ano, tak jaký.

3. Jakým způsobem probíhá organizace plesu? – Tato dílčí výzkumná otázka se zabývá tím, jak je organizace plesu strukturovaná, co je potřeba připravit a co všechno taková akce obnáší.

3.1.3 Plán výzkumu

Pro lepší validitu i reliabilitu výzkumu jsem provedla předvýzkum, kterým jsem zjišťovala, zda má smysl téma absolventského plesu zkoumat, jaké k tomu mohu mít prostředky a jaké metody budou nejúčinnější. V této fázi jsem ve škole navštívila pana ředitele, který mě do problematiky uvedl, zároveň jsem získala DVD s nahrávkami z minulých absolventských plesů, přečetla jsem reportáže z plesu, které byly uvedeny ve školním časopise Tyláček, získala jsem i další dokumenty, které s konáním plesu souvisí. Díky tomu jsem došla k závěru, že dané téma stojí za bližší zkoumání a že nejlepší bude zvolit metody pozorování a rozhovorů, které se vzájemně doplní. Bližší popis výběru metod je popsán v kapitole 3.1.4 Volba a charakteristika metod.

Při plánování výzkumu jsem brala v potaz cíle, výzkumný problém a metody sběru dat, což je pro kvalitativní výzkum důležité. Jako další fázi jsem zvolila výběr zkoumaného případu a jak budu sama vystupovat.

Na Základní školu Josefa Kajetána Tyla v Písku jsem sama chodila a tamní učitelé mě znají a pamatují si mě. S žáky jsem se potkávala mnohokrát i před zahájením výzkumu, a to díky tomu, že jsem na této škole vykonávala praxi. Proto do výzkumu dle Švaříčka vstupuji jako návštěvník – tedy jako člověk, kterého respondenti znají jménem a vědí ledacos o jeho povaze a práci a který opakovaně přichází za účelem výzkumu. (Švaříček a kol., 2007, str. 76)

O tom, že bude výzkum probíhat, byli informováni jak žáci, tak učitelé, a to po předchozím rozhovoru s ředitelem školy. Při jakémkoliv zaznamenávání dat, ať už formou osobních poznámek či nahrávání na diktafon, o tom byli aktéři informováni a dali mi svůj souhlas – tímto způsobem je tedy zohledněno etické hledisko výzkumu.

Pro výzkum je z výše popsaných kritérií jasné, že se jedná o kvalitativní typ. Vzhledem k tomu, že konání absolventského plesu není obvyklou součástí výuky v 9. ročníku, tak jsem zvolila výzkumný design případové studie. Dle Švaříčka je v kvalitativním výzkumu obvyklé, že analytická fáze je úzce propojena se sběrem dat, která se kombinují. Smyslem analýzy je dávat případu smysl, ozřejmovat souvislosti, vysvětlovat, interpretovat a také dokládat zjištění o příčinách a okolnostech dotýkajících se zkoumaného případu. (Švaříček a kol., 2007, str. 108)

3.1.4 Volba a charakteristika metod

Vzhledem k charakteru výzkumu jsem zvolila jako hlavní metody pozorování a rozhovory. Zde použité formy pozorování se dle Musilové řadí mezi pedagogické (to se liší od nahodilého tím, že splňuje kritéria funkční zaměřenosti, organizace, systematickosti, registrace a způsobu zpracování zjištěných údajů. Dále patří mezi zjevné a to zúčastněné pozorování. (Musilová, 2003, str. 13)

Dle Musilové je zjevné, že pozorování probíhá prostřednictvím smyslového vnímání v určité, předem prostorově vymezené situaci a přesně vymezeném zorném poli. Aby bylo pozorování co nejvíce objektivní, je žádoucí, aby pozorovatel byl oproštěn od subjektivních vlivů, snižujících a narušujících objektivitu jeho přístupu. Pozorovatel by měl být oproštěn od jakéhokoliv emocionálně afektivního zaujetí, měl by mít přiměřenou náladu, bez předsudků, přání a představ.

Dále by pozorovatel měl situaci registrovat systematicky, důsledně a přesně. Je samozřejmé, že s touto situací by měl být seznámen předem, rámcově by měl být předem seznámen i s tematickou strukturou dění v dané situaci, se složkami v průběhu dění; v situaci a terénu by měl být předem orientován a rozumět tomu, co v nich probíhá. (Musilová, 2003, str. 14) Tohoto jsem docílila tím, že jsem na dané škole a v dané třídě trávila čas již dříve a do hodin jsem chodila jak na podzim, tak na jaře a na začátku léta.

Nutné je brát v potaz i psychologické povědomí zúčastněných o tom, že jde o pozorovací situaci – na to též upozorňuje Musilová. To znamená, že pozorovatel má v této situaci za úkol pozorovat průběh dění a stačí pouze povšehná

informovanost pozorovaných, protože je žádoucí, aby pozorování zapomněli, že probíhá výzkum a chovali se co možná nejpřirozeněji. (Musilová, 2003, str. 15)

Pro co nejpřesnější zachycení reality jsem vytvořila pozorovací arch, do kterého byl zaznamenáván datum a čas pozorované reality, popis aktivit, činnost učitele, činnost žáků, klima ve třídě a mé postřehy. Díky této zvolené metodě a využití pozorovacího archu se mi podařilo zachytit jednak to, co dělají učitelé, tak i to, co dělají žáci a případně i jaké mám postřehy, co se ve třídě děje.

Švaříček píše, že metodu pozorování je vhodné spojit s rozhovory, neboť v kombinaci s rozhovorem si může badatel udělat komplexní obrázek o dané situaci. Nelze však říci, jak obě metody následují po sobě, spíše se neustále prolínají jedna s druhou. Z rozhovorů získáváme témata pro pozorování a pozorování dává hloubku a oporu pro otázky rozhovoru. (Švaříček a kol., 2007, str. 144)

Druhou zvolenou metodou k výzkumu je tedy rozhovor. Jedná se o velmi důležitý nástroj, který vede k poznání. Vedla jsem rozhovory zjevné a individuální i skupinové.

Snažila jsem se o dodržení podmínek pro správné vedení rozhovoru dle Musilové. Zejména o volbu srozumitelného jazyka (tedy bez odborných pojmů a tak, aby respondent pochopil otázku), zachovala jsem zdvořilost, snažila jsem se o aktivní naslouchání a vytvoření přátelské atmosféry, dodržovala jsem časový limit, jaký byl na začátku rozhovoru nastaven, respondent byl seznámen s tím, jak bude rozhovor zaznamenán a dodrženo bylo i zdvořilé zakončení a poděkování za rozhovor. (Musilová, 2003, str. 18)

Rozhovory byly polostrukturované. To proto, že jsem chtěla mít zahrnuta některá témata, která by mohla být jinak opomenuta. Snažila jsem se touto metodou co nejvíce přiblížit tomu, jak jednotliví aktéři chápou realitu a jak ji subjektivně vnímají a co si o ní myslí. Otázky na žáky vedli k tomu, aby mi řekli, co se prostřednictvím plesu učí, jak vnímají, že se mění výuka v návaznosti na přípravu plesu a jaký mají obecně názor na takovou akci.

Rozhovory s učiteli byly opět vedeny tak, abych co nejvíce pochopila, jak sami vidí absolventský ples, co si o jeho konání myslí, zda tomu vědomě či nevědomě

přízpůsobují výuku a případně zda mají nějaké nápady, jak by šlo organizaci dělat jinak a něčím ji vylepšit. Pro rozhovory jsem si vybrala učitele, kteří buď jsou, anebo byli třídními učiteli, protože ti jsou do příprav zapojeni nejvíce.

Před samotnou realizací rozhovorů jsem si připravila hlavní otázky, které jsem kladla respondentům. Otázky jsem se snažila volit podle toho, jaká témata nejvíce rezonují v dané problematice a navazují- na výzkumné cíle, které jsem popsala již výše. Základní otázky, které jsem si určila, jsou tyto:

- Otázky pro žáky:
  - V jaké fázi přípravy plesu právě jste?
    - Tato otázka mě měla uvést do reality, ve které se zrovna žáci nacházejí a případně jsem prostřednictvím této otázky mohla zjistit, co už mají žáci za sebou
  - Co vám v přípravě jde lehce?
    - Touto otázkou jsem se snažila zjistit, co žáci během přípravy řeší a zároveň úroveň toho, jak jim to jde.
  - S čím máte při přípravě problémy?
    - Díky zjištění odpovědi na tuto otázku je možné zjistit, s čím mají žáci obtíže a co se jim nedaří.
  - Jak tyto uvedené problémy řešíte?
    - Tato otázka je nepovinná, protože ve chvíli, kdy na předchozí otázku žáci odpoví, že v ničem nevidí problém, tak je nerelevantní. Ovšem jinak se jejím prostřednictvím dá zjistit, jak si žáci poradí s obtížemi.
  - Pozorujete nějaké změny ve výuce v souvislosti s plesem?
    - Tato otázka je jasná – ptá se na to, zda se proměňuje výuka v souvislosti s přípravou plesu a jak to žáci vnímají.
  - Připravila vás škola na organizaci takovéto akce?
    - Opět jednoznačná otázka, prostřednictvím které se snažím zjistit, zda žáci při organizaci plesu využijí již něco, co se naučili ve škole a nebo se teprve všechno musí naučit.
  - Co byste změnili nebo při přípravě dělali jinak?

- Díky této otázce bych mohla přijít na slabiny projektu, což se bude hodit pro zhodnocení, zda je projekt smysluplný a úspěšný.
- Otázky pro učitele:
  - Jaký spatřujete rozdíl ve vyučování nyní a před přijímacími zkouškami na střední školy?
    - Touto otázkou se ptám na to, jak učitelé vnímají, že se mění výuka v závislosti na tom, zda jsou žáci přijati na střední školy.
  - Jak vnímáte přípravu plesu a jak se projevuje ve výuce?
    - Tato otázka jde přímo po tom, jak zasahuje příprava plesu do vyučování.
  - Jak se Vy účastníte příprav plesu?
    - Zde mě zajímá, jak učitelé zasahují do přípravy plesu, s čím žákům pomáhají apod.
  - Co si obecně o plesu myslíte?
    - Zde se zaměřuji na to, jaký je názor učitelů na tento projekt. Protože díky tomu je možné, že se ukáže, jak jsou pro projekt motivovaní a co pro jeho realizaci jsou ochotni udělat.
  - Co by šlo při přípravách dělat jinak?
    - Touto otázkou zjišťuji, jaké případné mezery celý projekt má a případně jak je možné je napravit.

Všechny rozhovory jsou nahrané, účastníci s tím byli seznámeni a poté proběhl jejich přepis a analýza. O tom podrobněji v kapitole 3.1.7. Práce s daty – organizace, zobecnění.

3.1.5 Vstup do terénu, kde výzkum probíhal

Jak píše Švaříček, tak vkročení do terénu je zlomovým okamžikem výzkumu. Vždy je snazší, když výzkumník jde do prostředí, které je k výzkumu otevřené a je ochotné sdílet informace. Výběr terénu velice silně ovlivňuje podobu vztahu mezi výzkumníkem a účastníky. Důvěra mezi badatelem a účastníky se bude

budovat o poznání jednodušeji, pokud může badatel s ostatními sdílet podobné pozadí, podobný zájem či podobnou zkušenost. (Švaříček a kol., 2007, str. 153)

Dále dle Švaříčka každý výzkumník musí vysvětlit důvody svého pobytu ve zkoumaném prostředí, aby mohl důvěru respondentů vůbec získat. Měl by si dopředu připravit vysvětlení svého výzkumu, cílů výzkumu, jak dlouho mu bude výzkum trvat, jak dlouho zabere vypracování výzkumné zprávy, proč chce studovat právě toto prostředí, proč si během výzkumu vybírá některé učitele k rozhovorům a proč potřebuje právě tyto konkrétní a konkrétní třídu. (Švaříček a kol., 2007, str. 154)

Na výzkumu na škole jsem se domluvila s vedením – panem ředitelem a zástupcem. Pozorování jsem věnovala 36 vyučovacích hodin ve dnech od 19. října 2015 do 10. června 2016. Ve třídě jsem strávila aspoň 2 vyučovací hodiny po sobě, většinou ale celý den. Byla jsem přítomna na předmětech: anglický jazyk, matematika, zeměpis, český jazyk, tělesná výchova, chemie, fyzika, dějepis, výchova ke zdraví. Rozhovory se konaly ve volných chvílích o přestávkách nebo po vyučování.

3.1.6 Přiblížení sledovaného vzorku

Dle Švaříčka není sledovaný vzorek konstruován náhodně, ale teoreticky – záměrně jej tedy vytváříme s ohledem na náš problém. To znamená, že výběr případů odvozuje od toho, jak je definován náš výzkumný problém a naše výzkumné otázky. (Švaříček a kol, 2007, str. 73)

Pro tento výzkum jsem si vybrala třídu 9. B, do které patří 18 žáků. Je to menší množství než v ostatních třídách v ročníku, proto i počet žáků byl jedním z kritérií, proč jsem zvolila zrovna tuto třídu. Do třídy chodí 12 kluků a 6 dívek. Domnívám se, že díky tomu, jak třída působí na venek, tak budu moci snáze proniknout do hlubších struktur a vztahů, které ve třídě panují.

Ve třídě je málo žáků hlavně díky tomu, že jejich spolužáci odešli po 5. ročníku na osmileté gymnázium a po 7. ročníku na šestileté francouzské gymnázium. Zároveň se i jeden spolužák odstěhoval.

Vzhledem k tomu, že jsem na podzim roku 2015 ve třídě už byla a i odučila jednu hodinu, která se netýkala tohoto výzkumu, tak žáci věděli, co ode mě mohou čekat. A domnívám se, že se mi podařilo navázat vztah, ve kterém byla důvěra ze všech stran – jak z mé, tak ze strany žáků i učitelů.

Do třídy jsem docházela již na podzim, kdy hlavním tématem ve třídě bylo řešení toho, jaká budou mít absolventská trička a šerpy na ples. Jinak probíhala víceméně klasická výuka, ve které se učitelé snažili připravit žáky na přijímací zkoušky. Z takovýchto hodin je pořízeno pozorování a pozorovací arch je součástí přílohy.

Výběr učitelů k rozhovorům probíhal podle toho, zda se účastní letos či účastnili v minulých letech organizace absolventského plesu jako třídní učitelé a mají s tím tak zkušenosti. Vzhledem k tomu, že většina učitelů je na této škole déle, než jakou mají plesy tradici, tak byli u toho, jak projekt začínal a mohou posoudit, jakým je nyní. Ale při získávání informací jsem se ptala učitelů, koho by mi doporučili pro další rozhovor.

Pro konkrétní výběr žáků a učitelů jsem tedy využila metodu sněhové koule, která se vyznačuje tím, že se ptám již získaných respondentů na kontakty na další učitele a žáky, kteří by mi mohli ve výzkumu pomoci.

3.1.7 Práce s daty – organizace, zobecnění

Protože se tento výzkum řadí mezi kvalitativní a jedná se o případovou studii, tak tomu musí odpovídat nejen metody, ale i správná analýza získaných dat, se kterými se musí pracovat specifickým způsobem. Snažila jsem se hlavně o vytažení důležitého v souvislosti s cíli.

Jak píše Švaříček, tak typický výzkumník stojí před poměrně rozsáhlými korpusy nestrukturovaného materiálu (často získaného různými technikami z mnoha zdrojů – což je přesně tento případ), přičemž jeho úkolem není jen poukázat na zajímavost nasbíraných surových dat, jak se často děje, nýbrž materiál podrobit systematické analýze a interpretaci (Švaříček a kol., 2007, str. 207)

V této práci jde o realistický přístup (typický např. pro etnografii nebo zakotvenou teorii), který Švaříček přibližuje takto: „Realistický přístup nutně implikuje otázku

věrohodnosti výpovědí respondentů, stejně jako otázku zkreslení dat pozorovatelem. V takto pojatém výzkumu čelí badatel nebezpečí, že bude nekriticky přejímat tvrzení respondentů, z tohoto důvodu je potřeba ošetřit triangulačními mechanismy a dalšími technikami zajišťování kvality výzkumu. (Švaříček a kol., 2007, str. 208)

Pro analýzu pozorování i polostrukturovaných rozhovorů jsem si vybrala otevřené kódování. Dle Švaříčka technika otevřeného kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje. (Švaříček a kol., 2007, str. 211)

Proto jsem jednotlivá pozorování a rozhovory napřed přepsala a poté jim přiřadila kódy. Kód je, jak uvádějí Lee a Fielding (2004, in Švaříček a kol., 2007), slovo nebo krátká fráze, která nějakým způsobem vystihuje určitý typ a odlišuje jej od ostatních. (Švaříček a kol., 2007, str. 212) Ukázka kódování rozhovoru je uvedena v příloze č.6.2 a 6.3.

A protože pouhým přidáním kódů k rozhovorům práce nekončí, určila jsem dále kategorie. Tato práce nastala samozřejmě již při kódování samém, protože jsem se stále vracela k cílům a kódy i kategorie měnila a přeskupovala. Jednotlivé kategorie vznikaly průběžně, jejich konečná podoba je uvedena v příloze. Obecně se pohybujeme v poli analytické indukce, což je dle Brymana (2004, in Švaříček a kol., 2007) jedna z obecných strategií kvalitativní analýzy. Analytická indukce je založena na principu opakování. Opakované případy ospravedlňují k přijetí určitého obecného pravidla. (Švaříček a kol., 2007, str. 223)

Vzhledem k tomu, že ve výzkumu jsou uvedeny rozhovory pozorování od učitelů a od žáků, tak jsem využila tematické kódování, díky kterému je tabulka seskupena tak, aby byl vidět náhled na kategorie jak z pohledu žáků, tak učitelů. A zároveň tabulka umožňuje náhled na některé z kategorií v pozitivním i negativním světle.

3.2 Případová studie

Díky případové studii se pokusím najít odpovědi na cíle výzkumu. Případová studie vznikla na základě studia školního rámcového programu, rozhovorů s žáky a učiteli a na základě pozorování výuky. Dále jsem měla k dispozici i různá prohlášení a tiskoviny, která se týkají plesu. Jednotlivá zjištění jsou přesně popsána v podkapitolách případové studie. Podkapitoly odpovídají tomu, do jakých kategorií jsem roztřídila rozhovory po otevřeném kódování.

Při studiu školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) Základní školy Josefa Kajetána Tyla v Písku jsem narazila i na kapitolu „Ples školy“. Píše se v něm, že je určen pro žáky 9. ročníků a jejich rodiče. Během školního roku se žáci připravují na školní ples, podílejí se na jeho organizaci, v hodinách občanské výchovy si žáci připraví prezentace o sobě.

Konkrétněji jsou v ŠVP rozebrány prezentace, které žáci vytváří dvě – jakým způsobem je popsáno takto:

a) Žáci vytvoří šablonu obrazovky v PowerPoint, obsahující jejich foto (upravené pomocí grafického programu), jméno, logo školy, kam půjdou studovat po skončení školy a doplní mottem dle své volby. Nejlepší dohodnutou šablonu pak každý žák naplní svými konkrétními osobními údaji a takto vzniklé snímky se spojí za celý ročník. Na začátku každé třídy bude snímek třídního učitele. Uvedená prezentace pak poběží cyklicky po dobu vlastního plesu.

b) Prezentace k slavnostnímu nástupu budoucích absolventů na ples, která se bude sestávat ze snímků obsahujících trojici fotografií (žáků) dva + jedna či dvě + jeden, kde budou představeni postupně nastupující žáci. (JMÉNO + TRÍDA + FOTO) – na začátku vždy z každé třídy třídní učitel.

Dále je zde podrobně popsáno, jak bude vypadat tablo: „V grafickém programu lze s upravit fotografie k výrobě tabla. Ostatní záležitosti tabla se vyrábějí při výtvarné výchově.“ A předtančení je také definováno blíže takto: „Žáci si sami nacvičují pod dohledem zkušených učitelů tance vlastní předtančení a půlnoční překvapení.“

S plesem souvisí také naplnění průřezových témat – Osobnostní a sociální výchova (kreativita, mezilidské vztahy, komunikace, kooperace a kompetice, Řešení problémů a rozhodovací dovednosti) a Výchova demokratického občana (občanská společnost a škola).

Dle mého názoru není popsání plesu v ŠVP dostatečně podrobné. Soudím tak dle výpovědí žáků a učitelů, protože ples je mnohem obsažnější a dal by se popsat mnohem podrobněji. Avšak oceňuji, jak přesně je popsáno, jakým způsobem mají žáci vytvořit prezentace v PowerPointu, že tablo mohou tvořit v rámci výtvarné výchovy a předtančení že vzniká pod rukami profesionála. Z průřezových témat bych zařadila i mediální výchovu, protože z každého plesu žáci píší reportáž, je pořizováno video a fotografie.

3.2.1 Charakteristika školy a začátek tradice školního plesu

Základní škola Josefa Kajetána Tyla v Písku patří mezi relativně „mladé“ školy, byla otevřena 3. září 1990. Jedná se o školu, která je otevřená inovacím, zkoušením nových věcí a stálému zlepšování nejen výuky, ale i okolního prostředí a snaží se žáky zapojovat do kulturního dění ve městě. (Almanach školy 1990 – 2000)

Škola se účastní mnoha projektů, např. Tvořivá škola,- Bezpečná cesta do školy, LLP Comenius a další. Díky těmto projektům škola navazuje mnoho kontaktů i se zahraničními školami a sbírá informace, zkušenosti a inspiraci i tam. A to platí nejen pro vedení školy, ale také pro učitele a žáky, kteří jezdí na výměnné pobyty.

A díky takovému výjezdu dostalo vedení školy inspiraci od partnerské školy v Koldingu v Dánsku, kde ples probíhá s tradicí přes 70 let. Se zařizováním mělo práci vedení, ale i učitelé, rodiče a v neposlední řadě i žáci. Ve školním roce 2016/17 probíhal v Písku již 12. ročník absolventského plesu. (Almanach školy 2000 - 2010)

3.2.2 Příprava plesu

Příprava plesu je nyní usnadněna tím, že se v roce 2016 konal již po 12., a tak vedení školy i učitelé mají velké zkušenosti a ví, co se musí udělat a co je čeká. Absolventský ples se v roce 2016 konal 17. června. Paní učitelka vzpomíná na

začátky projektu: *„Když tady byl ples poprvé, tak před 12 lety, tak jsem vnímala, jak se to všechno valí. Napoprvé to je šílený. Ale stojí to zato.“* Učitelé si jsou vědomi toho, že se jedná o náročný projekt. Zároveň jedna z výpovědí dokazuje, že ačkoliv není organizace snadná, tak vynaložená práce se vyplatí: *„Ono když se organizuje taková velká akce a ples je velká akce, tak těžko se něco přesně nadiktuje, musí se trošku improvizovat, ale vždycky se to povede.“*

Důkazem, že učitelé mají na škole s konáním plesu zkušenosti, je tato odpověď: *„Já jsem zažila už dva plesy se svojí třídou. Vždycky se zdá, že se to nestihne, ale pak se to vždycky stihne.“* Ve chvíli, kdy jsou nějaké problémy, tak se nenechají učitelé rozhodit a vědí si rady. Také je zřejmé, že často soutěží s časem, kdy mají pocit, že je ho málo a akce se nepovede.

Do příprav plesu ze strany vedení školy a učitelů patří také administrativní část práce. Vzhledem k tomu, že žákům je kolem 15 let a jedná se o školní akci, tak je nutné, aby za ně někdo přebрал odpovědnost. I proto je nutné, aby například škola zajistila souhlas rodičů s konáním plesu. Tento souhlas je přiložen v příloze 6.5.

Dále se škola chrání tím, že potřebuje od rodičů potvrzení, že se postarají po dobu konání plesu o své dítě nebo zajistí jeho dozor jinou zletilou osobou, kterou tím pověří. Toto je uvedeno v Informaci o konání absolventského plesu, která je v příloze č. 6.6. V tomto prohlášení se zároveň žáci zavazují k dodržování pravidel, která jsou na plese určena.

Tato všechna opatření se snaží předejít rizikům, které by mohla nastat v průběhu plesu. Myslel na ně i pan ředitel, který v rozhovoru říká: *„A vždycky je ke každému nezletilému někdo dospělý, který za něj má odpovědnost. A máme tam i bezpečnostní ostrahu. Nemůžeme a nechceme si dovolit nějaký exces.“* Konkrétní riziko, které se může objevit, je alkohol u žáků. I tomu se snaží škola předcházet: *„A sdružení rodičů platí dětem třeba nealkoholický nápoj, kterým jim chceme ukázat, že můžou sedět na baru a bavit se i bez alkoholu.“*

Škola také zajišťuje moderátora plesu, lektorku, která s žáky nacvičuje předtančení a nástup, profesionálního kameramana a fotografa a také kapelu na celý večer. Jedná se většinou o lidi, kteří s organizací akce pomáhají několik let, jako například pan moderátor: *„A pak ještě máme moderátora, který nám ale každý rok řekne, že to dělá rád a že za to nic nechce.“*

Tím se dostáváme k financování celé akce. Dle slov pana ředitele „*Je to věc, která nemůže být financována ze státních ani provozních prostředků. Ples si na sebe musí vydělat sám. Zdroje máme tedy dva – jeden je vstupné a soutěž o ceny. Náklady na ples jsou kolem 50 tis Kč. Hlavní část tvoří pronájem sálů. Pak květiny pro dívky, občerstvení na stoly. S tím, že rodiče to nic nestojí. A je pouze na nich, zda na ples jdou a pokud dají nějaké ceny do tomboly. A také máme nějaké sponzory. Každý rok je to nula od nuly.*“

Na financování jsem se ale zaměřila blíže a zjistila jsem, že žáci nosí věci do soutěže o ceny z domova. Většinou se je snaží získat bez placení, formou různých propagačních předmětů atd. Do soutěže o ceny zároveň přispívají sponzoři. Jenže ve finále je zřejmé, že lístky o slosování cen si kupují návštěvníci plesu, kterými jsou většinou rodinní příslušníci. Čili je to financováno díky nim, i když to není tak zřejmé. Stejně tak si kupují lístky, to je podobný princip. A v příloze 6.5 Souhlas s konáním plesu je věta: „*Součástí Vašeho případného souhlasu je zároveň závazek ke koupi profesionálně natočeného DVD z plesu v ceně 200 Kč.*“ Čili z toho plyne, že tak či tak velkou část absolventského plesu hradí rodiče, i když je to nepřímě.

A jak vnímají přípravu plesu žáci? V rozhovorech se objevovali pozitivní i negativní postřehy. Mezi pozitivní patří to, že žáci jsou rádi, že se do příprav zapojují sami. Na otázku, zda by žákům pomohlo, kdyby učitelé více zasahovali do příprav, byla odpověď: „*No podle mě je lepší, když si to můžeme sami zkusit.*“

Žáci také zmiňovali, že přišli na to, že práce jde lépe, když si rozdělí úkoly. Toto bude rozebráno podrobněji v kapitole 3.2.3 Spolupráce ve třídě. Při přípravě také využili to, co se již dříve naučili ve škole. Důkazem je tato výpověď: „*V informatice jsme se učili dělat prezentace, pracovat v Powerpointu. A na tablo, to vlastně víme z výtvarky, jak třeba smíchat barvy, aby vznik nějaký určitý odstín, ale to umět nepotřebuju.*“ V této odpovědi je také zřejmé, že si žáci ani neuvědomují, že využívají poznatky z výuky k tomu, aby připravovali ples. Tento žák sice popsal přesnou dovednost, kterou využil, ale zároveň popřel, že by ji do budoucna potřeboval.

Mezi negativní faktory při přípravě plesu žáci řadí počáteční obtíže při přípravě. Například to, že: „*... nám dělalo problémy se rozhoupat.*“ Další výpověď

potvrzuje, že žáci měli problém se „rozjet“: *„No vlastně my jsme nacvičovali hned na začátku, ale bylo to úplně zbytečně, protože pak se to celý zrušilo a začali jsme znova.“*

Žáci často uváděli čas, jako důležitý činitel při přípravě. Například: *„No v lednu jsme trochu něco řešili, ale pak jsme makali na přijímačky, do dubna jsme to úplně vypustili. A pak jsme zjistili, že máme jenom měsíc a půl a je to strašně málo.“* Ale zároveň z rozhovorů plyne, že jakmile byli žáci pod tlakem, tak věděli, že musí začít pracovat. Na mou otázku, co jim pomohlo, aby se nakonec shodli, zněla odpověď: *„No, bylo málo času, takže jsme museli.“*

Obecně lze tedy říci, že příprava plesu se dotýká celé školy. Vedení řeší administrativní stránku – jako jsou různá potvrzení, prohlášení, dále financování akce, zajišťuje moderátory, kapelu, pronájem sálu, bezpečnost na plesu. A žáci si sami připravují tablo, půlnoční překvapení, šerpy, zvonečky a prezentace. Jedná se o samostatnou práci každé třídy v ročníku, společnou mají pouze prezentaci na nástup (i dle ŠVP).

3.2.3 Spolupráce ve třídě

Téma spolupráce bylo v rozhovorech velmi často skloňováno jak ze strany žáků, tak učitelů. Učitelé zmiňovali, že práce na plesu závisí na domluvě žáků. Pan ředitel vyzdvihuje i téma odpovědnosti: *„Mám vždycky radost z toho, když si uvědomím, že jakmile se na deváťáky přenese odpovědnost, tak jsou schopní udělat moc pěkný věci“.*

Paní učitelka sdílela zkušenost s tím, že je potřeba *„aby si udělali plesový tým, malou spinku lidí a ti prostě musí rozhodovat, vznášet návrhy.“* Ačkoliv tato paní učitelka není v tomto ročníku třídní učitelkou a neradila tak žákům, jak se mají domlouvat, tak na podobnou strategii přišli také. *„Když se nemůžeme shodnout, tak to vymyslí malá skupinka těch, kteří to umí a pak to naučí ostatní – třeba půlnočko.“*

Učitelé si uvědomují, že je potřeba, aby se žáci shodli: *„...oni spolu musí vycházet.“* Jakmile se žákům práce začne dařit, tak je to nejlepší cesta ke společnému úspěchu. Než se ale žáci dopravují ke zdárnému konci akce, tak zažijí

i hádky. To si uvědomuje i paní učitelka: „*Předchází tomu samozřejmě hádky, protože děti je ve třídě hodně.*“

Žáci si mezi sebou musí domluvit, jaké bude rozdělení činností. Jakmile projdou touto fází, už jde práce snadněji. Dokazuje to tato výpověď: „*Tak teď už víme, co máme dělat, takže to jenom dopilováváme, aby to nějak vypadalo.*“ Žáci také odpovídají, že si do života odnášení týmovou spoluprací. Protože tento projekt je přesně takovým, ve kterém si to mohou vyzkoušet a zažít. Popisují i to, na čem se domluvili snadno a co jim činilo obtíže: „*Problémy nám dělalo hlavně půlnočko, protože jsme se hádali, jaké dáme kroky. Ale lehce jsme se domluvili na zvonečkách.*“ Zde je možné si povšimnout, že tvorba půlnočního překvapení znamená výběr hudby, vymyšlení a nacvičení choreografie, příprava pomůcek. Ale výběr zvonečků obnáší seznámení se s katalogovými produkty a výběr z nich. Čili je zřejmé, že snazší je výběr zvonečků.

Žáci taky museli použít metody hlasování ve chvíli, kdy se nemohli shodnout. „*Třeba hlasování je dobrý, většinou se prostě musí menšina podřídít. A nakonec jsou všichni v pohodě, i ta menšina, prostě jde o kompromis.*“ Zde je nutné ocenit, že žáci si jsou vědomi toho, že ačkoliv je menšina přehlasována, tak je nutné brát zřetel na její zájmy a vytvořit kompromis.

Při přípravách projektu se dějí změny rolí ve skupině. Někdo se chopí vedení, jiní zůstávají v pozadí. Jeden z žáků vypovídá: „*Ale jinak nic, nejsem organizační typ.*“ Ve třídě se při přípravách také projevílo to, že jim chybí vzájemný respekt: „*A ten, co věděl, jaký jsou kroky, tak to nezvládal zorganizovat.*“

Velkou roli hraje angažovanost žáků v projektu. Děje se například to, že část třídy chce pracovat, ale druhá ne: „*Jako třeba kluky přemluvit, aby cvičili.*“ Neangažovanost se projevuje i tím, že se spolužáci nezajímají o výsledek: „*Ale někomu to je vlastně jedno, jak to dopadne, takže řekne, ať to nějak vyřešíme a nezasahuje do toho.*“

Spolupráce má ještě přesah, protože na přípravách plesu se podílejí i žáci z 8. ročníku. Jednak přebírají žezlo od devátáků a jednak v rámci pracovní výchovy připravují občerstvení a balí věci do soutěže o ceny.

Ples připravují tři třídy z 9. ročníku, které mezi sebou soutěží o to, kdo bude mít lepší púlnovní překvapení, hezcí absolventská trička, šerpy atd. Vzniká tak rivalita mezi třídami a dokazuje to tato věta z rozhovoru: „...a s áčkem a s céčkem se o tom nebavíme, protože nechceme, aby věděli, co nacvičujeme a aby to neokoukali.“

Obecně příprava plesu ve třídě vypadá tak, že napřed všichni vyjadřují své názory, často jeden přes druhého a pak vznikají hádky. Nakonec část rezignuje a nechá řešení na druhých. A z této části se vydělí menší skupinka žáků, kteří si danou věc vezmou na starost, domyslí ji a pak si řeknou o pomoc a například při přípravě púlnovního překvapení výsledek naučí ostatní. Mohla bych se jen domnívat, zda v jednu chvíli každý ví, co dělají ostatní, nebo se o to nezajímají a toto povědomí jim chybí. V každém případě však konečnou verzi znají všichni, protože se každého dotýká osobně. Při rozhovorech nikdo neřekl, že s něčím nesouhlasí a výsledek práce se mu nelíbí.

3.2.4 Osobnostní přínos

Učitelé zmiňovali, že je zážitek vidět žáky v oblecích a krásných šatech: „A když je pak člověk vidí v těch kvádrech a chovají se hezky... Na rozdíl od toho, jak jsou tady někdy jak praštěný.“ Je také pravda, že na přípravách plesu mají učitelé velký podíl. Přesto nejlepší odměnou pro učitele je, když jeho žáci sami něco dokážou.

Učitelé si jsou také vědomi toho, že prostřednictvím organizace plesu žáci získávají nové zkušenosti a znalosti. Viz věta v rozhovoru: „Potom jsme ale zjistili, že ty děti se spoustu věcí naučili.“

Konkrétnější přínos si uvědomují sami žáci, jakmile pochopí, že čím více do plesu vloží, tím více si mohou i odnést, tak jsou do práce více zapálení. Dokazují to věty z rozhovoru: „No podle mě je lepší, když si to můžeme sami zkusit. Ale zase je fajn, že nás kontrolovali, abychom se moc nehádali.“ Zároveň je zřejmé, že oceňují i pomoc učitelů.

Učitelé žáky v samostatnosti podporují, ale i přesto jsou garanty projektu, viz: „A myslím si, že pro děti jako ten hlavní přínos je, že se musí naučit

samostatnosti, musí si spoustu věcí vyřídit sami. Samozřejmě, učitelé tu jsou od toho, aby jim pomohli.“

Žáci často říkají, že si z organizace odnáší nové zkušenosti, ale neumí přesněji popsat, jaké. Hodně mluví o samostatnosti, protože najednou cítí, že jaké si to udělají, takové to budou mít. A nechtějí udělat ostudu ani sobě a ani škole. Na žácích letošního ročníku je také tíha tradice a to, že jejich práci je možné porovnat s prací předchozích ročníků. *„No já se bojím, že se něco nepovede. Na tuhle školu chodil brácha, já jsem koukala na jeho video z plesu a úplně vidím, jak tam jsme my a je to strašně zvláštní.“*

Když jsem se ptala, co si žáci odnáší do života, dostala jsem tuto odpověď: *„No že by člověk měl říkat a umět říkat svůj názor. Jinak se nesmí divit, že není po jeho. A i z organizace jsme něco pochytili.“* Oceňuji, že si žáci tyto věci uvědomují již nyní. A je možné, že některé věci jim dojdou až ve chvíli, kdy získané znalosti či dovednosti znovu použijí.

3.2.5 Učitel v době příprav plesu

Žáci na začátku příprav plesu vnímali neochotu učitelů pomáhat. Nejspíš to bylo způsobeno tím, že žáky ještě čekaly přijímací zkoušky a učitelé nechtěli povolit ve výuce. *„Nejdřív, když jsme úplně začínali na tom plesu, tak učitelé nic dělat na ples nechtěli. Ale když teď už ví, že je málo času, tak nás pouští.“* Z toho je patrné, že projekt nemá jasný časový rámec, ve kterém by bylo vymezeno, kolik času a kdy mají žáci na přípravu. Záleží na uvážení učitelů, zda dětem dovolí pracovat na plesu v hodinách, nebo ne.

O tom, že někteří učitelé jsou rádi, že žáci mají smysluplnou činnost, která je na konci roku zabaví, svědčí tato odpověď na otázku, zda nějaké předměty pokračují dál, bez ohledu na ples: *„Jo, matika a občanka, protože máme prezentace a pančelka to chce stihnout. A chemie a fyzika. A ostatní nám dovolí pracovat na přípravách plesu. Ale ti by nám možná dovolili dělat cokoliv, i to, co s plesem nesouvisí.“*

Také jsem se ptala, zda žákům učitelé pomáhají: *„No nejvíc paní učitelka třídní. Byla sice pryč, ale teď je tady a je to fajn. Protože když je ve třídě, tak kluci se snaží. A ona se zajímá, jak nám to jde. A taky s námi nacvičuje půlnočko.“* Zde je

možné vidět, jak je důležitá role třídního učitele. Žáci se na něj spoléhají a uvědomují si, že je důležité, aby byl někdo nad nimi a občas je usměrnil. Další například říkají: „*Bez pomoci učitelky bysme to asi neudělali.*“

Sami učitelé si uvědomují, jakou roli při práci mají. Dokládá to tato výpověď paní učitelky: „*Samozřejmě, učitelé tu jsou od toho, aby jim pomohli. A myslím si, že nikdo jim nikdy pomoc neodmítl.*“ Aby vše mohlo fungovat, tak je potřeba, aby aktéři projektu byli přesvědčeni o jeho smyslu. Toto by mělo vycházet nejvíce z učitelů, kteří jsou pro žáky vzorem. A že tomu tak na této škole je a že se tak stalo určitým vývojem, to jsem se dozvěděla také z rozhovoru: „*My jsme si napřed mysleli, že je to zbytečný pro devátáky. Maturanti to mají proto, že něčeho dosáhli. Potom jsme ale zjistili, že ty děti se spoustu věcí naučily.*“

O tom, že projektu věří, svědčí i to, že se koná již po dvanácté. Pan ředitel v rozhovoru říká, že každý rok, když vidí, kolik je opět čeká práce, tak má chuť projekt nerealizovat. Pak za ním ale přijdou děti a prosí ho, aby to „*ještě letos udělal*“. Čili jsou znát i ambice dětí, že si chtějí něco takového zkusit a učitelé jim v tom pomáhají.

3.2.6 Výuka v době příprav plesu

Výuka se mění na škole podle toho, jak se přibližuje konání plesu. Nejprve učitelé nechtějí žáky v hodinách pouštět na přípravy plesu. Ale jak se den D blíží, tak jsou shovívavější. O tom svědčí výpovědi výše. Učitelé popisují, že se žáci učí kvůli přijímacím zkouškám na střední školu. Ptala jsem se jich, zda vnímají rozdíl mezi tím, jak se žáci chovají před a po přijímacích zkouškách: „*No určitě. Pak nechtějí nic dělat. A téměř všichni se všude dostanou. Takže mám pocit, že třeba zrovna tahle třída, tak je tam hodně kluků, kteří jdou na průmyslovku a ví, že češtinu potřebovat nebudou. Ještě v osmičce byli úplně skvělí, učili se, strašila jsem je, že budou přijímačky i z češtiny. Jenže pak se změnil ministr a nejsou. Určitě je znát, že z nich spadl strach.*“

Dále paní učitelka zmiňuje, že: „*... že to je ideální pro takovou tu náplň, že už fakt ten poslední měsíc ty devátáci, ať jsou přijímačky nebo ne, už mají pocit, a je to pravda, že do nich nebudu hustit věty vedlejší a hlavní. Takže je to takový to, že fakt mají co dělat.*“ Tato paní učitelka učí český jazyk a i v něm je možné najít

prostor pro to, aby žáci mohli dělat přípravy na ples. V těchto hodinách se například naučili pravidla diskuze, což sami velice ocenili. Dále měli možnost připravit proslov. Na těchto příkladech je vidět, že žáci mohou pokračovat v klasickém obsahu učiva, ale zároveň dělat přípravy na ples. Toto považují za ideální stav.

Dle ŠVP dělají žáci prezentace. To znamená, že ti, kteří to mají na starost, tak k tomu dostanou prostor i techniku. Žáci například ocenili, že se naučili dělat správné prezentace v hodinách zeměpisu: *„A jak dělat dobrý prezentace, to nás naučil pan zástupce.“* Jak je vidět na těchto příkladech, tak výuka a přípravy na ples jsou vzájemně propojeny a doplňují se.

Rozhovory také potvrzují, že klasická výuka je v posledních měsících neefektivní: *„A učení ani nevnímáme. Prostě i testy jsou zbytečný. Učitelé by do toho měli zapojit nějakou zábavnější formu a ne pořád jen psát poznámky.“* Učitelé na této škole si to uvědomují a právě proto pracují na projektu.

Ale i přes to, že se žáci zabývají přípravou plesu, tak v některých předmětech pokračují dále. *„Ale pořád probíráme i látku.“* Jedná se hlavně o předměty matematika, fyzika, přírodopis. Jak je popsáno výše, tak záleží na každém z učitelů, kolik prostoru dá žákům ve svých hodinách na přípravy.

3.2.7 Okolí a názory na projekt

Názory na ples od okolí se liší. Vzhledem k tomu, že se jedná již o tradiční akci, tak se o ní ve městě ví a už nevzbuzuje tolik otázek. Ale i přesto se stále nachází taci, kteří projektu nevěří. *„No rodiče si napřed říkali jako já, proč to děláme, že je blbost dělat ples na základce.“* nebo *„Jo, jako každé rok se ozvou rodiče, kteří to považují doslova za blbost, když to tak řeknu.“*

Domnívám se, že tyto výroky plynou hlavně z neznalosti věci. Možná, že rodiče jsou také rozhořčení, že musí vynaložit další finanční prostředky na školní akci. Také se stává, že se najdou děti, které se plesu neúčastní. Tato výpověď paní učitelky problematiku popisuje blíže: *„A tak některý děti jsou takový, že je to vůbec nebere, nechťjí. Ale tu složku rodičů bych nepodceňovala. Já už jsem to taky slyšela i od známých. Jako vy máte ples, my jsme žádný ples nikdy neměli“*

a není to zbytečný? A já říkám, že my ples máme a je to fajn, že ho máme. A nakonec to rodiče často obrečí.“

Pan ředitel se snaží o akci přesvědčit i ředitele okolních škol, kterým posílá každý rok pozvánku. I on se totiž inspiroval na takovém plesu na zahraničním zájezdu. Jedná se totiž u nás o unikátní projekt, který v Jihočeském kraji nikdo jiný nepořádá. Podobné plesy se konají v České republice v řádech jednotek.

Žáci vypovídali, že doma o plese mluví. Někteří rodiče se zajímají více, jiní méně. A na otázku, co na konání plesu říkají, jsem dostala odpověď: *„No asi se těší. Moc neví, co tam bude, ale těší se.“* Samotný ples je jen třešinkou na dortu, kterou rodiče vidí nejvíce, pokud se nezajímají o to, jak byl ples připravován.

3.2.8 Smysl projektu

Jako další kategorii a podkapitolu jsem zařadila smysl plesu. Jedná se o základ každého projektu, který předurčuje, zda bude úspěšný, či neúspěšný. Při hledání smyslu v konání absolventského plesu na základní škole jsem zjistila několik faktů.

Ples je na každý pád vnímám jako rituál, který je vhodný jako důstojné ukončení školní docházky a rozloučení se se školou. Tato myšlenka stála i u zrodu projektu. Dalším významným faktem je to, že pro žáky je příprava vlastní akce motivací, proč chodit do školy: *„Je to lepší, než se flákat v tý škole. Tak druhý pololetí ostatní ani do školy nechoděj, jenom to flákaj a pak si dojdou pro vysvědčení. Ale my zase máme proč sem chodit.“*

Dalším plusem je to, že se jedná ve finále o akci pro rodinu: *„A těším se, že na ples půjdou všichni, celá rodina, babičky, dědové, mamka, tatka, brácha a možná přijedou i sestřenice.“*

Velkým přínosem je také to, že žáci mají možnost přijmout odpovědnost za svou práci a vyzkoušet si nové věci. Většinou se toho chopí s vervou a výsledek je nasnadě: *„A jsem rád, že jsme za krátkou dobu zvládli hodně a mám z toho radost.“* A pokud se celý ples podaří, mají žáci i učitelé radost z dobře odvedené práce.

3.2.9 Negativa projektu

Z rozhovorů vyšlo najevo, že je možné se při přípravě plesu „ulejvat“. Jámile někdo něco nechce dělat, tak má příležitost se tomu vyhnout: „*A jde hrát třeba ten fotbal.*“ Žáci také zmiňovali obtíže, které měli při přípravách, blíže jsou popsány v podkapitole 3.2.2 (hádky ve třídě atd.).

Absolventský ples je akce, o které ví celé město, škola tiskne plakáty, pozvánky. A proto je na žáky tlak, aby vše dobře dopadlo a nic se nepokazilo. Ve chvíli, kdy by se stal nějaký průšvih, tak škola upadne do špatného světla. Již jednou se v novinách probíralo, že se na plese někdo z žáků opil a dělal nepřístojné věci. Vedení školy se ohradilo, ale tomu už lidé často nevěnují pozornost.

Za mínus projektu považují i to, že se plesu nemusí účastnit všichni. Na jednu stranu rozumím tomu, že není možné žáky do projektu nutit, ale na druhou stranu je potřeba vymyslet, čím se budou takoví žáci zabývat.

Projekt měl nelehký start, protože je velice obtížné komunikovat takovou akci s veřejností. Okolí často nezná smysl projektu, a proto jej odsuzuje. „*No rodiče si napřed říkali jako já, proč to děláme, že je blbost dělat ples na základce.*“

Za negativní stránku projektu považují financování. Je škoda, že nejsou podchyceny jiné zdroje, ze kterých by se mohl ples konat. Protože ve finále všechno stejně zaplatí rodiče, jak je popsáno v podkapitole 3.2.2.

Díky tomu, že ples má již dlouhou tradici a organizují jej z velké části ti samí lidé, tak je velká část problémů eliminována, protože učitelé i vedení mají velké zkušenosti a ví, na co si mají dávat pozor.

3.3 Závěr výzkumu

V případové studii jsem zkoumala projekt na Základní škole Josefa Kajetána Tyla, kterým je konání absolventského plesu. Projekt organizují z velké části žáci 9. ročníku. Díky pozorování, rozhovorům a studiu souvisejících dokumentů, jsem dospěla k závěrům výzkumu.

Hledala jsem odpověď na otázku, co se žáci prostřednictvím organizace plesu učí. Nejvíce zde rezonovalo učení se samostatnosti, zodpovědnosti a spolupráci. Tyto

dovednosti popisovali ve svých výpovědích jak žáci, tak učitelé. Jedná se o projekt, kde mají žáci možnost zažít, jaké to je, když záleží pouze na nich, jaký bude výsledek. Učitelé s projektem pomáhají, ale zároveň mají na paměti, že se jedná o projekt žáků. Ostatně, učitelé se snažili žáky připravit během celé školní docházky na to, aby byli schopni vlastními silami udělat například takovou akci. A nyní se prokáže, zda se to povedlo.

Závěr školní docházky v 9. ročníku je specifický tím, že díky tomu, že žáci jsou přijati na střední školy, již nemají moc motivace, proč do školy chodit a učit se. Z výzkumu vyplynulo, že klasická výuka pro žáky není atraktivní. Organizace plesu vstupuje do běžného života školy a ovlivňuje obsah i formu výuky. A to tak, že čím blíže je datum konání plesu, tím více.

Záleží na učitelích, zda nechají žáky připravovat různé pomůcky či půlnoční překvapení. Ve výtvarné výchově žáci připravují tablo, během tělocviku nacvičují půlnoční překvapení, v třídnických hodinách řeší absolventská trička, zvonečky. V českém jazyce připravují proslov, v informatice PowerPointové prezentace.

A vzhledem k tomu, že je potřeba mnohem více pomůcek, tak i ostatní učitelé žáky nechávají na konci školního roku dělat přípravy. Žáci si sami rozvrhnou, kdo bude co dělat, jsou tedy rozděleni do skupinek a v těch pracují. Učitelé pouze dohlíží na pořádek.

Aby projekt mohl proběhnout, tak musí vedení školy zabezpečit mnoho věcí. Má na starosti provozní záležitosti – tedy zařízení pronájmu sálu, občerstvení (to dělají žáci z 8. ročníků), domlouvá moderátora, lektorku pro nacvičení předtančení a nástupu, kapelu na celý večer (s tím souvisí i playlist, který schvaluje Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.) a bezpečnostní ostrahu.

S tím souvisí i finanční stránka – projekt je hrazen ze sponzorských darů, prodeje lístků a prodeje cen ze soutěže o ceny (tomboly). Dále má vedení na starost administrativní stránku – musí získat souhlas s konáním plesu od rodičů. Ti dále musí zajistit dohled nad nezletilými, který písemně potvrdí vedení. Žáci si sami připravují půlnoční překvapení, tablo, prezentace, zvonečky, šerpy, absolventská trička.

Tyto výsledky mohou být ku prospěchu škole, protože se jedná o ucelený obraz projektu, který je pořádán již s dvanáctiletou tradicí. Je možné jej použít jako argument pro ty, kteří projektu nevěří. Díky výsledkům výzkumu zjistí, jaký má smysl a přínos pro žáky. Zároveň se může jednat o zdroj inspirace pro školy, kde přemýšlejí o podobném projektu a neví, jaký má efekt, co se musí zabezpečit a jaká jsou úskalí.

4 Závěr práce

Ve své diplomové práci jsem se zabývala zakončením povinné školní docházky, konkrétně 9. ročníkem na základní škole. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část obsahuje kapitoly, které přibližují celou problematiku a popisují, čím je 9. ročník na základní škole specifický. První kapitolu jsem zaměřila na to, jakým vývojem prošla povinná školní docházka od svého zavedení, protože se měnila její délka a s tím i odchod žáků ze systému povinného vzdělávání. Jednotlivé změny jsem dle pramenů popsala a mohu tedy říci, že se délka povinné školní docházky měnila od 6 do 10 let.

Ve druhé kapitole lze najít, čím se zabývají žáci v 9. ročníku. Jedná se v první části o obsahovou stránku, kde jsem vycházela z RVP ZV a příložených standardů pro základní vzdělávání. Dále jsem zjišťovala, jaká testování žáci absolvují a podrobně jsem popsala nový proces (zavedený od školního roku 2017/18) přijímacích zkoušek na SŠ a také jaký vliv mají přijímací zkoušky na výuku na ZŠ, čemuž se více věnuji v empirické části práce.

Žáky v 9. ročníku ZŠ čeká přechod na SŠ, na který by je měli učitelé co nejlépe připravit. To zahrnuje mnoho aspektů – např. pedagogicko - didaktické, psychologické, sociologické. V 9. ročníku se žáci rozhodnou, jakou si v budoucnu zvolí profesi, protože se podle toho hlásí na SŠ. To je tedy další náplň a specifikum tohoto ročníku. Žáci by také měli být informováni o rizicích, jaká nastanou, pokud následně nedostudují SŠ a budou mít pouze základní vzdělání. Teoretická část slouží jako vhled do problematiky 9. ročníku a mohla jsem tak jít do terénu na výzkum již s odbornými poznatky.

V další kapitole se zabývám znaky projektové výuky, popisují její pozitiva i negativa a připojila jsem i příklady projektů, které jsou realizovány v 9. ročníku a mohou být příkladem dobré praxe.

Na to navazuje empirická část, ve které zkoumám projekt, který je realizován na Základní škole Josefa Kajetána Tyla v Písku. Jedná se o absolventský ples. Pro výzkum jsem využila metody kvalitativního výzkumu – design případové studie. S ohledem na výzkumné otázky jsem prostřednictvím otevřeného kódování analyzovala rozhovory s žáky a učiteli, kteří se organizace plesu účastnili.

Při výzkumu jsem využila i metodu pozorování a studium podkladů, které s konáním plesu souvisí. Došla jsem k závěru, že se žáci prostřednictvím plesu učí hlavně samostatnosti, zodpovědnosti a spolupráci. Velkou zásluhu na tom mají učitelé, kteří se na to snaží děti během celé školní docházky připravit a v tomto projektu dělají spíše dohled a jsou pro žáky pomocnou rukou.

Díky tomu, že se žáci 9. ročníku zapojují do tohoto projektu, tak se mění i výuka. Čím více se blíží datum konání plesu, tím více volnosti dávají učitelé žákům, aby mohli dělat přípravy na ples. Neděje se tak ale u všech učitelů, záleží na rozhodnutí každého z nich. Pokud mají žáci možnost místo klasického vyučování připravovat ples, tak například v hodinách tělesné výchovy nacvičují půlnoční překvapení, v hodinách informatiky připravují PowerPointové prezentace atd. Ale pokud to učitel nedovolí, tak se pokračuje v klasické výuce.

Z kapitoly Příprava plesu je možné vyčíst, co všechno zahrnuje takový projekt a co by případní zájemci o konání absolventského plesu museli zařídit. Díky výzkumu jsem popsala přínosy i negativa absolventského plesu. Na základu celé práce lze konstatovat, že výuka v 9. ročníku na základní škole má mnoho specifik a je tedy potřeba se jimi zabývat a reagovat na ně.

5 Zdroje

Monografie a články

Almanach školy - ZŠ Josefa Kajetána Tyla v Písku: 1990 - 2000. Písek, 2000.

Almanach školy - ZŠ Josefa Kajetána Tyla v Písku: 2000 - 2010. Písek, 2010.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy.* Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

KONÍČKOVÁ, Jaroslava. Mediální výchova jako prierezová téma. *Pedagogické rozhledy : odborně-metodický časopis.* 2013, **22**(4-5), 30-31. ISSN 1335-0404.

KVAČKOVÁ, Radka. Dělalí z žáků učitele. To je chytré! : na závěr své povinné školní docházky dokazují devátáci základní školy v pražském Karlíně, že se něco naučili, tím, že učí jiné. *Lidové noviny.* 2010, **23**(138), 25. ISSN 0862-5921.

MUSILOVÁ, Marcela. *Případová studie jako součást pedagogické praxe.* 2. upr. vyd., Ve Vydavatelství UP 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0749-3.

LANGMAJEROVÁ, M. a H. PROVAZNÍKOVÁ. Analýza rizikových oblastí žáků devátých tříd. *Hygiena.* 2000, **45**(suppl), 43-46.

OECD, 2004, *Education and Equity.* Policy Brief. Paris: OECD

PÍREK, Zdeněk. *K procesu přechodu žáka ze základní na střední školu.* Olomouc: Krajský pedagogický ústav, 1983. Edice na pomoc pedagogickým pracovníkům Severomoravského kraje při realizaci dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy.

PŘÍHODA, Václav, *Reformní praxe školská.* Praha: Československá grafická unie, 1936

STOLÁROVÁ, Milada. Příležitost vykročit za bránu školy. *Školství.* 2004, **12**(3), 7.

ŠMERDOVÁ, Jaroslava. Malá maturita. *Moderní vyučování.* 2004, **10**(7), 21.

ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. Třešinka na dortu perné práce. O obhajování absolventských prací na základní škole. *Učitel'ské noviny*. 2004, **107**(34), 10-11.

ŠŤÁSTKOVÁ, Zlata. Projektový den Zodpovědné zadlužování seznámil deváťáky s tím, jak se bránit dluhům. *Týdeník školství*. 2010, **18**(28), 7. ISSN 1210-8316.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

VRÁNOVÁ, Kateřina a Hana VYORALOVÁ. Naše projekty jsou založeny na spolupráci a přátelství mezi prvňáky a deváťáky. *Týdeník školství*. 2014, **22**(36), 7.

WALTEROVÁ, Eliška a David GREGER. *Přechod žáků ze základní na střední školy: pohledy z výzkumů*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-179-9.

WOLF, Josef. *Povinná desetiletá školní docházka v socialistických zemích RVHP: pro uživatele v odvětví školství*. Praha: Ústav školských informací při ministerstvu školství ČSR, 1984. Informace (Ústav školských informací).

Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1996. ISBN 80-211-0215-2.

Internetové zdroje

Audit vzdělávacího systému v ČR: rizika a příležitosti. *Www.eduin.cz* [online]. Praha: EDUin, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2016/11/Audit_vzdelavaci_system_ANALYZA_2016.pdf

Tisková zpráva: Přijímací zkoušky na střední školy představují riziko. *Www.eduin.cz* [online]. Praha: EDUin, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-prijimaci-zkousky-na-stredni-skoly-predstavuji-riziko/>

Legislativní dokumenty

Česká republika. *Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)*.
In: .31/1953 Sb.

Česká republika. *Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)*.
In: .186/1960 Sb.

Česká republika. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. In: 561/2004 Sb.

Česká republika. *Zákon o zaměstnanosti*. In: 5435/2004 Sb.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha, 2013. Dostupné
z: <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/aktualne-platne-zneni-rvp-zv>

6 Přílohy

6.1 Pozorovací arch

Pozorovací arch – třída v 9. ročníku ZŠ

Datum a čas pozorování: 16. 11. 2015 8:00-8:45

Počet žáků: 16

Předmět: TŘÍDNÍČKÁ HODINA

čas	popis práce (aktivity)	činnost učitele	činnost žáků	klima ve třídě	mé postřehy
8:00	Tu řešími online, zapis do TK, plá se, jak na tom jsou a připravou úkol a sled na plá	Tu sledím je, třída, bymá tam 3 žáci přišli před, kontroluje činnost a plá, řeší docházku	Společně se, je skupinová, ale na křídle se reagují; hlavní programová se čte, iniciativy a řeší plá	Někdy je třída, je rozkládková, diskuse se je na	Přední příhod 3 žáci, třída přišli, rozumní, je jejich nálo
8:10	Žáci byli v práci na významném pohybu a vrátili se v den teroristického útoků → mlčení o tom	Plá se, kde sledují, co se děje, plá se na práci	Žáci popisují, že byli v práci, že se koronavi- ci, ale když udělali vidla na mobilu, je se v práci teroristé	Ti žáci něco si, jak mlčí, druzí poslouchají → přejímá, trochu napětí	Klíčové je, že žáci mlčí a mají strach o společnost, žáci sam byli
8:15	Tu se plá, jak žáci pokračují k práci, a čím mají problém, rozkládají se	Zajímá se, kdo pokračuje a čím pomáhá, motivuje a se	odpovídají, sděluje problémy	– přejímá, některé se odvíjejí	Někdy je klavně mlčení, patrně mlčení, žáci mlčí se
8:20	Žáci pokračují v práci a tím, co se děje v parlamentu	Poslouchá, co říkají, kdy osobami	Někdo se zapojuje, jiní se povídají	pohodově	Někdy se začíná, je na
8:25	Přítelá pami se Shabzie - prezentace SS příměří	Je trochu nervóza → nepřítelá, že přijde kato pami	žáci snudují, většina je rozkládková pro příměří v práci	snudová	žáci a první minuty měla pozornost, patrně
8:40	Hlášení z rozhláso, zaměstnání VC, přelom, období se sam ženám nedostanou.	člověk dveře na - chodbu → není slyšet rozhláso - plá se ve třídě, kde o tom něco si	Jedni se pláží druhých, co sam řekl tel. žáci a o mým mým	mlčí, mají se kati se mezi sebou	žáci moc hlášení nezajímal.

Pozorovací arch – třída v 9. ročníku ZŠ

Datum a čas pozorování: 16. 11. 2015, 10:55 - 11:40

Počet žáků: 16

Předmět: Zeměpis

čas	popis práce (aktivity)	činnost učitele	činnost žáků	klima ve třídě	mé postřehy
10:55	Žáci vcházejí do třídy, sedají si a vyjadřují námi	Odevzdal práci, čelá, což se učitelka a budou reakce na výuku	Činí se, připravují práci na hodiny slovy ztraví učitelka	Pohodové	Je obrovský zdánlivý úsměv, což znamená pohodu, což znamená, že i když (nebo právě proto) se učí
11:00	Úvod do hodiny, opakování: A moudra, moudrosti A smálek	Vyprávěl, proč se učí jsem jí, sdělil úvod do výuky	Začínají psát, občas mluví a soustředil se. Hodně se kládá a odpovídají na otázky učitelky	Žáci jsou pozorní, mluví jeden druhého, bezpečně	Žáci a kluci sádky, je to ale přirozené, jsou aktivní - učitel se zapojuje, jimi mluví
11:15	Nová látka, nazvali na to, což je to mladé demokracie a tati, kdo si pod tím co představuje	Vyprávěl látku, pře na tabuli kl. fakta, pak se odvíjími otázkami	Přítí si poznámky, reagují na učitelku	Přijímáme pro výuku	Žáci na poznámky mají zájem - nečinně naslouchají, hltají
11:50	Problém nezávislosti a svobodných států. Podle otázky, jak je to s veličnočními osobami	Žáci diskutují o tom, co je demokracie, mluví, aby povstali mobility k vyhledání odpovědi na sdělené veličnoční osobnosti.	Většina se aktivně zapojuje do výuky a diskuse. Většina na sebe reagují a argumentují.	Pracovní náhled, chvilku díky diskusi vlnění, ale ve finále pokojná	Žáci velmi dobře vedou diskusi, viditelně sledují obklopení, učitel je dobře vede, když je to potřeba.

Ukončuje hodinu.

6.2 Kódované rozhovory s žáky

Rozhovor č. 1

V jaké fázi přípravy plesu teď jste?

Už máme hotový tablo, nalepíme jenom fotky, až se dotisknou a máme skoro půlnočko, akorát to už docvičujeme, ale už je to hotový. A zvonečky máme objednaný, zítra přijdou. Teda ne, už je máme vlastně tady. Prezentační máme společně s ostatními třídama A, B, C a dělá to někdo jiný.

Okomentoval(a): [LA1]: činnost žáků při přípravě

Okomentoval(a): [LA2]: rozdělení činnosti

Čili už docela finišujete.

Ne ještě v den plesu budeme nacvičovat představení celá třída.

Okomentoval(a): [LA3]: společná práce třídy

A co tombola? S tím je nějaký problém?

No, to se musí přinést ty ceny žejo. To musí každý sám za sebe přinést třeba tři ceny.

Okomentoval(a): [LA4]: osobní odpovědnost

S čím máte problémy?

Ne tak nám dělalo problémy se rozhoupat, jako třeba kluky přemluvit, aby cvičili. Říkali, že to zabere hodně času a že radši budou o tělocviku hrát fotbal než aby nacvičovali. A teď už je prostě málo času a stejně by radši chtěli hrát fotbal. Takže máme problém je donutit něco dělat.

Okomentoval(a): [LA5]: počáteční obtíže při přípravě

Okomentoval(a): [LA6]: neochota spolupracovat

Okomentoval(a): [LA7]: neangážovanost spolužáků

Jak vám jde domluva?

Tak teď už víme, co máme dělat, takže to jenom doplňujeme, aby to nějak vypadalo. Ale vlastně každý něco nějak řekl a museli jsme se snažit, aby to vyhovovalo všem.

Okomentoval(a): [LA8]: rozdělení činnosti

Okomentoval(a): [LA9]: snaha o kompromis

A jak jste se domluvili na konečné podobě?

Myslím, že kluky táhne čas a že přišli na to, že nic lepšího nevymyslí a ani by se to nestihlo. Takže ví, že musí udělat tohle.

Okomentoval(a): [LA10]: ubývající čas na přípravu jako motivace

A spolupracujete nějak i s jinými třídami?

Jo, třeba na předání žesla, to dáváme osmákům, a s áčkem a s céčkem se o tom ne bavíme, protože nechceme, aby věděli, co nacvičujeme a aby to neokoukali. A z osmiček nám pomáhají balit tombolu.

Okomentoval(a): [LA11]: rivalita mezi třídami

Okomentoval(a): [LA12]: pomoc z jiných ročníků

Co vám šlo naopak dobře a z čeho máte vy osobně největší radost, co se vám povedlo?

Tablo! Protože oni jak byli na té vodě, tak nás tu bylo málo a bylo dost času na to. Vlastně jsme celé dny dělali tablo.

Okomentoval(a): [LA13]: lepší spolupráce v malé skupině

A kdybyste si přišť užili nějaké skupinky, tak by to šlo líp?

Ne spíš klukům přišlo, že je pořád dost času, takže se jim nechtělo nic dělat.

Okomentoval(a): [LA14]: neangážovanost spolužáků

A pozorujete nějaké změny ve výuce v závislosti na plesu?

Nejdřív, když jsme úplně začínali na tom plesu, tak učitelé nic dělat na ples nechtěli. Ale když teď už ví, že je málo času, tak nás pouští. A třeba o čítně jsme mohli dělat proslov, aby věděli, co budou říkat.

Okomentoval(a): [LA15]: počáteční neochota učitelů pomáhat s přípravami plesu

Okomentoval(a): [LA16]: výuka navázaná je na ples

A nějaké předměty jedou dál, bez ohledu na ples?

Jo, matematika a občanka, protože máme prezentace a pančelka to chce stihnout. A chemie a fyzika. A ostatní nám dovolu pracovat na přípravách plesu. Ale ti by nám možná dovolili dělat cokoliv, i to, co s plesem nesouvisí.

Okomentoval(a): [LA17]: ambice učitelů stihnout učivo

Okomentoval(a): [LA18]: benevolence učitelů na konci roku

A učitelé vám to sami nabízejí?

Ne, někdo se musí nechat slyšet, protože jak chtějí stihnout všechny ty osnovy. No ale zase pak ví, že ples je pro nás a vlastně i pro školu, tak nás pak pustí.

Okomentoval(a): [LA19]: ambice učitelů stihnout učivo

Okomentoval(a): [LA20]: podpoření smyslu plesu

Naučili jste se ve škole něco, co vám při přípravě plesu je užitečné?

No to teda nevím. Spíš se učíme úplně nové věci při tom plesu. Hlavně domluva, abychom se všichni shodli. Ale někomu to je vlastně jedno, jak to dopadne, takže řekne, ať to nějak vyřešíme a nezasahuje do toho. A jde hrát třeba ten fotbal. A někdo se to fakt snaží vyřešit.

Okomentoval(a): [LA21]: nové zkušenosti

Okomentoval(a): [LA22]: spolupráce ve třídě

Okomentoval(a): [LA23]: neangážovanost spolužáků

Okomentoval(a): [LA24]: Ukládání se

A máte něco, co byste změnili, kdybyste teď mohli začít znovu?

Ne možná bychom se líp domluvili a začali hned na začátku. No vlastně my jsme nacvičovali hned na začátku, ale bylo to úplně zbytečné, protože pak se to celý znalilo a začali jsme znovu. Takže přišť by bylo lepší se pořádně domluvit a dokončit to.

Okomentoval(a): [LA25]: aktivita žáků

Okomentoval(a): [LA26]: poučení se pro přišť

Okomentoval(a): [LA27]: špatný začátek

Okomentoval(a): [LA28]: posouzení se pro přišť

Jak vám pomáhají učitelé?

No nějak paní učitelka třídí. Byla sice pryč, ale teď je tady a je to fajn. Protože když je ve třídě, tak kluci se snaží. A ona se zajímá, jak nám to jde. A taky s námi nacvičuje půlnočko. Ale pořád probíráme i látku.

Okomentoval(a): [LA29]: důležitá role třídního učitele

Okomentoval(a): [LA30]: učitel jako garant

Okomentoval(a): [LA31]: zájem učitele o ples

Jaké z toho máte pocity?

No já se bojím, že se něco nepovede. Na tuhle školu chodí brácha, já jsem koukala na jeho video z plesu a úplně vidím, jak tam jsme my a je to strašně zvláštní.

Okomentoval(a): [LA32]: zapojení učitele do příprav

Okomentoval(a): [LA33]: klasická výuka v době příprav

A jak se na ples koukají rodiče?

No mamka pořád tvrdí, že by to na základce nedělala, že je to moc. Ale na druhou stranu se jí líbí, že je to takový rozlučený. A když se mě mamka ptá, co jsme dělali ve škole, tak řekne, že půlnočko. Ale neukážu jí ho, protože chci, aby to měla jako překvapku. A těším se, že na ples přijdou všichni, celá rodina, babičky, dědové, mamka, taťka, brácha a možná přijedou i sestřerice.

Okomentoval(a): [LA34]: strach z neúspěchu

Okomentoval(a): [LA35]: očekávání

Okomentoval(a): [LA36]: nepřesvědčení rodiče

Okomentoval(a): [LA37]: rituál na ukončení školní docházky

Okomentoval(a): [LA38]: zájem rodičů o školu

Okomentoval(a): [LA39]: sřetvápení pro rodiče

Okomentoval(a): [LA40]: akce pro rodinu

Rozhovor č. 2

V jaké fázi přípravy plesu teď jste?

Teď doděláváme vlastně poslední věci na půlnočko, budeme dělat detaily. Zvonečky nám už přišly.

Okomentoval(a): [LA41]: důležitost říků při přípravě

A jaké máš z plesu pocity?

Jo, dobrý. Je to lepší, než se flákat v tý škole.

Okomentoval(a): [LA42]: motivace, proč chodit do školy

A co Tě baví nejvíc připravovat?

To půlnočko. Tablo už máme hodně hotový.

Okomentoval(a): [LA43]: osobní inštitutiva

A co vám jde snadno a co vám dělalo problémy?

Problémy nám dělalo hlavně půlnočko, protože jsme se hádali, jaké dáme kroky. Ale ležce jsme se domluvili na zvonečkách.

Okomentoval(a): [LA44]: nelehká spolupráce

Okomentoval(a): [LA45]: snadná spolupráce

A co vám pomohlo se nakonec shodnout?

No, bylo málo času, takže jsme museli.

Okomentoval(a): [LA46]: ubývající čas na přípravu jako motivace

Mění se nějak výuka?

Třeba při matice a při češtině ne, ale jinak nás učitelé pouští nacvičovat. A dělat věci na ples – tablo jsme dělali na pracovkách, o češtině jsme mohli přemýšlet o půlnočku.

Okomentoval(a): [LA47]: Klasická forma výuky

Okomentoval(a): [LA48]: Příprava plesu máta klasické výuky

Připravila vás škola nějak na to, abyste mohli ples zorganizovat?

Ani ne. Spíš jsme sami museli.

Okomentoval(a): [LA49]: Ples jako prostředek k učení v jednotlivých předmětech

Okomentoval(a): [LA50]: Nové zkušenosti

A pomohlo by vám, kdyby do toho učitelé víc zasahovali?

No podle mě je lepší, když si to můžeme sami zkusit. Ale zase je fajn, že nás kontrolovali, abychom se moc nehádali.

Okomentoval(a): [LA51]: Samostatnost žáků

Okomentoval(a): [LA52]: Podpora od učitelů

A co bys třeba udělal jinak po té zkušenosti, kterou nyní máš?

Asi bych začal ples řešit o dost dřív.

Okomentoval(a): [LA53]: Čas jako stresor

Co si odnášíš do života z tohoto projektu?

No že už vím, co to obnáší, takže budu připravený na maturiták. A vlastně že se dokážu domluvit.

Okomentoval(a): [LA54]: Zkušenost pro život

A doporučil bys ples i na jiné školy?

Jo, určitě. Tak druhý pololetí ostatní ani do školy nechoděj, jenom to fláka a pak si dojdou pro vysvědčení. Ale my zase máme proč sem chodit.

Okomentoval(a): [LA55]: Zlepšení komunikační dovednosti

Okomentoval(a): [LA56]: říkání

Okomentoval(a): [LA57]: motivace, proč chodit do školy

A co bys z plesu vyzdvihl a co to pro Tebe znamená?

Rozloučení se se školou. Zveme všechny učitelky, které nás učit. A ostatní učitelé ze školy tam jsou dobrovolně.

Okomentoval(a): [LA58]: ritual

6.3 Kódované rozhovory s učiteli

Rozhovor č. 6

Vy jste zažila jako třídní učitelka ples, je to tak?

Já jsem zažila už dva plesy se svojí třídou. Vždycky se zdá, že se to nestihne, ale pak se to vždycky stihne. Děti se nakonec byly schopny dohodnout. Předchází tomu samozřejmě hádky, protože děti je ve třídě hodně. Takže je potřeba, aby si udělali plesový tým, malou spinku lidí a ti prostě musí rozhodovat, vznášet návrhy. Co to obnášelo? Šerpy jsme museli vymyslet, objednat, zaplatit. Tablo, takže si museli s fotografem domluvit točení, vymyslet téma tabla, navrhovali půlnoční překvapení, to bylo čisté v jejich režii. Potom těsně před plesem se nacvičuje s paní z taneční školy předtančení. Ale to opravdu těsně před plesem. Nástup se připravuje v den plesu, protože mívají devátáci volno a kolem poledního se scházejí v kulturáku a dělají se přípravy včetně nástupu.

Okomentoval(a): [LA135]: časový tlak

Okomentoval(a): [LA136]: práce zabírá na domluvě žáků

Okomentoval(a): [LA137]: hádky ve třídě

Okomentoval(a): [LA138]: delegování pravomocí

A co považujete za smysl plesu?

Já myslím, že je to krásnej závěr tý devítiletý docházky, že prostě holky můžou být za princezny a z kluků se najednou vyloupnou mladí gentlemani. A myslím si, že pro děti jako ten hlavní přínos je, že se musí naučit samostatnosti, musí si spoustu věcí vyřídit sami. Samozřejmě, učitelé tu jsou od toho, aby jim pomohli. A myslím si, že nikdo jim nikdy pomoc neodmítá. Ale ten základ fakt dělají děti. A pak když to vidí, přinej sál lidí, všechna ta paráda a ví, že to je jejich práce, tak si myslím, že ty dečka jsou na sebe pyšný. A jejich rodiče jsou na ně pyšný, my jsme na ně pyšný. Setkala jsem se s různějma názorama a kdesi cosí, ale mně se to prostě líbí. A těm dětem to dá hodně.

Okomentoval(a): [LA139]: práce žáků

Okomentoval(a): [LA140]: rituál

Okomentoval(a): [LA141]: začít nových rokůch

Okomentoval(a): [LA142]: samostatnost žáků

Okomentoval(a): [LA143]: učitelé jako garanté

Okomentoval(a): [LA144]: Učitelé jsou tu pro žáky

Okomentoval(a): [LA145]: Samostatnost žáků

Okomentoval(a): [LA146]: Radost z odvedené práce

Okomentoval(a): [LA147]: Učení práce žáků

Okomentoval(a): [LA148]: Různost názorů okolí

Okomentoval(a): [LA149]: Přesvědčení o smyslu projektu

Okomentoval(a): [LA150]: Přínos pro žáky

Okomentoval(a): [LA151]: Osobní angažovanost

Okomentoval(a): [LA152]: Společný kolektiv učitelů

Okomentoval(a): [LA153]: Dojemná akce

Vy se teď příprav neúčastníte. A na ples jdete?

Jdu! Samozřejmě, že jdu. Protože ty „svoje“ devítáčky tady má člověk pár let na starosti, tak se na ně jdu taky povídat.

A jak se k tomu staví ostatní učitelé? Domlouváte se na účasti?

Jo, určitě. Bývá tam velká parta učitelů. Je příjemný, že chodí i holky z prvního stupně, třeba učitelky, které je měly v první třídě. Teď je vidí takhle velký, tak je to dojemný.

A co si myslíte, že by šlo udělat jinak?

Nejsem přesvědčená o tom, že by se něco muselo dělat jinak. Ty děti jsou pořád ještě děti, takže úplně to nechat na nich, to nejde. I když tady jsou skupiny devítáků, kteří jsou nesmírně šikovní a zvládní by to, ale dohled musí být. Já co jsem vlastně jako dělala ples se dvěma svýma devítkami, tak jsem neměla pocit, že je něco špatně. Ono když se organizuje taková velká akce a ples je velká akce, tak těžko se něco přesně nadiktuje, musí se trochu improvizovat, ale vždycky se to povede.

Okomentoval(a): [LA154]: Podpora dětí od učitelů

Okomentoval(a): [LA155]: Žáci jsou samostatní a šikovní

Okomentoval(a): [LA156]: Přesvědčení o smyslu projektu

Okomentoval(a): [LA157]: Nutná improvizace

Okomentoval(a): [LA158]: Náročná akce

A doporučila byste ples i na jiné školy?

Já bych jim řekla, aby do toho určitě šli. Teďa, když to budou dělat poprvé, tak se jim to bude zdát šílený. Když tady byl ples poprvé, tak před 12 lety, tak jsem vnímala, jak se to všechno valí. Napoprvé to je šílený. Ale stojí to zato. Najednou uvidíte děti v úplně jiném světě.

Okomentoval(a): [LA159]: Doporučení projektu dalším školám

Okomentoval(a): [LA160]: Náročná práce

Okomentoval(a): [LA161]: Jiný pohled na děti

Máte zkušenost s rodiči, kteří tomu nevěříli?

Jo, jako každéj rok se ozvou rodiče, kteří to považují doslova za blbost, když to tak řeknu. A neváhají to dát okatě najevo. To se mi stalo zrovna loni, tatínek mi řekl, že máme spíš učit, než vymýšlet blbosti. A nakonec se jeho syn plesu neúčastnil, protože v tu dobu jeji na dovolenou. Je to věc názoru. A často se najde někdo, kdo na ples nejde.

Okomentoval(a): [LA162]: Nepřesvědčené okolí

Okomentoval(a): [LA163]: Kritika okolí

Okomentoval(a): [LA164]: Neúčast žáků na plesu

A myslíte si, že to vychází od dětí, nebo spíš od rodičů?

A tak některý děti jsou takový, že je to vůbec nebere, nechťejí. Ale tu slošku rodičů bych nepodceňovala. Já už jsem to taky slyšela i od známých. Jako vy máte ples, my jsme žádný ples nikdy neměli a není to zbytečný? A já říkám, že my ples máme a je to fajn, že ho máme. A nakonec to rodiče často obrečejí.

- Okomentoval(a): [LA165]: Nejsm jak o projekt
- Okomentoval(a): [LA166]: Vše rušilo
- Okomentoval(a): [LA167]: Okolí nemá smysl projektu
- Okomentoval(a): [LA168]: Přesvědčení o smyslu projektu
- Okomentoval(a): [LA169]: Ojermné chvíle

Rozhovor č. 7

Vy jste zažila jako třídní učitelka ples, je to tak?

Já jsem měla jeden v roce 2012 a třetí jsem měla loni.

- Okomentoval(a): [LA170]: Několikanásobná zkušenost učitelů s organizací

A jakou zkušenost si z toho odnášíte?

My jsme si napřed mysleli, že je to zbytečný pro deváčky. Maturanti to mají proto, že něčeho dosáhli. Potom jsme ale zjistili, že ty děti se spoustu věcí naučily, jasně, my to musíme všechno organizovat, protože je jim 15 a ne 18. Ale spoustu věcí si musí dělat sami. Třeba tabla, prezentace, předančení, půlnoční překvapení, šerpy si musí sehnat. Musí se naučit, že se musí domluvit. No a potom jsme zjistili, že na konci je to vždycky pěkný, jako je to náročný, pro děti, pro nás i pro vedení, ale vždycky to dobře dopadlo. A je to taková výjimka, protože v Pisku to nikdo nedělá a nevím ani, jestli v kraji.

- Okomentoval(a): [LA171]: Počáteční nedůvěra v projekt
- Okomentoval(a): [LA172]: Žáci získají nové znalosti
- Okomentoval(a): [LA173]: Učitelé mají odpovědnost
- Okomentoval(a): [LA174]: Samostatnost žáků v přípravách

Doporučila byste ples i jiným školám?

To záleží na vedení, jestli se proto rozhodnou. Třeba já mám kamarádku, která učí na Tábořsku, ti dělají velkou akademii, je to takový ukončovací rituál.

- Okomentoval(a): [LA175]: Důležitá role domův
- Okomentoval(a): [LA176]: Dobrá výsledky projektu
- Okomentoval(a): [LA177]: Náročný projekt

Vnímáte rozdíl mezi tím, jak se chovají před a po přijímačkách?

No určitě. Jak nechťejí nic dělat, a téměř všichni se všude dostanou. Takže mám pocit, že třeba zrovna tabla třída, tak je tam hodně kluků, kteří jdou na průmyslovku a ví, že češtinu potřebovat nebudou. Ještě v osmičce byli úplně skvělí, učili se, strašila jsem je, že budou přijímačky i z češtiny. Jenže pak se změnil ministr a nejso, určitě je znát, že z nich spadl strach.

- Okomentoval(a): [LA178]: Ukončení projekt
- Okomentoval(a): [LA179]: Projekt není pro každého
- Okomentoval(a): [LA180]: Ukončovací rituál
- Okomentoval(a): [LA181]: Nemotivovaní žáci
- Okomentoval(a): [LA182]: Jistota střední školy
- Okomentoval(a): [LA183]: Žáci se učí kvůli přijímačím na SS

A ples nějakým způsobem pak pomáhá?

Právě to chci říct, že to je ideální pro takovou tu náplň, že už fakt ten poslední měsíc ty deváčky, ať jsou přijímačky nebo ne, už mají pocit, a je to pravda, že do nich nebudu hustit věty vedlejší a hlavní. Takže je to takový to, že fakt mají co dělat. Ale zase je pravda, že se toho neúčastní úplně všichni.

- Okomentoval(a): [LA184]: Ples je smysluplná náplň lonce školního roku
- Okomentoval(a): [LA185]: Říkáni

Slyšela jsem, že se učili v češtině pravidla diskuse. Ještě něco, co jim pak pomohlo?

No třeba proslov. Oni ho musí udělat, přednést. V informatice se učí prezentace. A vždycky to dopadlo dobře. A když je pak člověk vidí v těch kvádrech a chovají se hezky... Na rozdíl od toho, jak jsou tať někdy jak praštěný.

- Okomentoval(a): [LA186]: využití znalostí ze školy
- Okomentoval(a): [LA187]: Žáci v jiném světě

6.4 Tabulka kategorií a kódů

kategorie	žáci	učitelé
Příprava plesu	Pozitivní činnosti žáků při přípravě, rozdělení činností, ubývající čas jako motivace, příprava plesu místo výuky, řešení detailů, využití poznatků ze školy k plesu, přizpůsobení harmonogramu roku přípravám plesu	časový tlak, práce závisí na domluvě žáků, práce žáků, náročná akce, samostatnost žáků v přípravách, žáci projekt chtějí, využití znalostí ze školy, pořízení záznamů z plesu, administrativní záležitosti organizace plesu, přípravný výbor plesu, omezení rizik, financování projektu, personální zajištění plesu, omezený prodej lístků, nezletilí jsou pod kontrolou dospělých, bezpečnost je zajištěna ostrahou, zábava bez alkoholu
	Negativní počáteční obtíže při přípravě, čas jako stresor, špatný začátek	
Spolupráce ve třídě	Pozitivní společná práce třídy, rozdělení činností, lepší spolupráce v malé skupině, spolupráce ve třídě, týmová spolupráce, snaha o kompromis, aktivita, snadná spolupráce, znalost vlastní role ve třídě, otázka autority, vzájemný respekt, volba vůdce, nová dovednost, důležitá role domluvy, metoda hlasování, pravidla diskuze, delegování pravomocí	Práce závisí na domluvě žáků, přenesení odpovědnosti na žáky, delegování pravomocí, důležitá role domluvy, spolupráce žáků, Prevence šikany?, Prožití společného úspěchu, hádky ve třídě
	Negativní neochota spolupracovat, neangažovanost spolužáků, obtíže při společném rozhodování, chybějící vzájemný respekt mezi žáky, neshody v kolektivu, hádky ve třídě	
Osobnostní přínos	osobní zodpovědnost, samostatnost, pochopení smyslu plesu, nové zkušenosti, poučení se pro příště, strach z neúspěchu, očekávání, osobní iniciativa, zkušenost pro život, zlepšení komunikačních dovedností, znalost vlastní role ve třídě, aktivita v okruhu vlastních	Žáci v nových rolích, samostatnost žáků, radost z odvedené práce, dojemné chvíle, žáci získají nové znalosti

	zájmů, otázka budoucnosti, prosazení svého názoru, zkušenost s organizací plesu, radost z odvedené práce, ocenění druhých	
Negativa projektu	ulejvání se, nelehká spolupráce, strach z neúspěchu, čas jako stresor, příležitost pro flákání, přenechání aktivity druhým, nejistota z výsledku, nepřesvědčení rodiče, nervozita, hádky ve třídě, negativní hodnocení plesu, nejistota v harmonogramu práce	hádky ve třídě, neúčast žáků na plese, nezájem žáků o projekt, okolí nezná smysl projektu, náročný projekt, projekt není pro každého, nemotivování žáci, flákání, rizika projektu -alkohol
Vztahy mezi třídami	rivalita mezi třídami, pomoc z jiných ročníků	-
Učitel v době příprav plesu	počáteční neochota pomáhat s přípravami, ambice učitelů stihnout učiva, benevolentnost učitelů na konci roku, důležitá role třídního učitele, učitel jako garant, zájem učitele o ples, zapojení učitele do příprav, podpora od učitelů, role osobnosti a osobního nastavení učitele, respekt k učiteli	učitelé jako garanti, učitelé jsou tu pro žáky, přesvědčení o smyslu projektu, náročná akce, jiný pohled na děti, několikanásobná zkušenost učitelů s organizací, počáteční nedůvěra v projekt, učitelé mají odpovědnost
Výuka v době příprav plesu	výuka je navázaná na ples, klasická výuka v době příprav, příprava plesu místo výuky, ples jako prostředek k učení v jednotlivých předmětech, neefektivita klasické výuky, nespokojenost s klasickou výukou, prezentace vlastních projektů v hodinách	jistota střední školy, žáci se učí kvůli přijímačkám na SŠ, ples je smysluplná náplň konce školního roku, návaznost na ŠVP, využití „volných“ měsíců, Příprava plesu souvisí s obsahem předmětů, shrnutí toho, co se žáci naučili ve škole.
Okolí a názory na projekt	zájem rodičů o školu, účast rodičů na plese, unikátnost projektu, zapojení rodiny, nepřesvědčení rodiče, nedůvěra v projekt	uznání práce žáků, rozličnost názorů okolí, kritika okolí, vliv rodičů, pozvánka pro ředitele ostatních ZŠ, inspirace pro druhé školy, projekt má sponzory, rodiče platí vstup a kupují tombolu, nepřesvědčené okolí, okolí nezná smysl projektu
Smysl plesu	rituál na ukončení školní docházky, překvapení pro rodiče, akce pro rodinu, motivace, proč chodit do školy, zábava	rituál, radost z odvedené práce, dobré výsledky projektu, unikátní projekt, žáci v jiném světle, tradice projektu, smysluplnost projektu

6.5 Souhlas s konáním plesu

Vážení rodiče, milí žáci,

již 12 let udržuje naše škola tradici absolventských plesů žáků 9. tříd. Jedná se o akci poměrně výjimečnou a na jiných základních školách ne příliš často vídanou. Přesto, že občas slýcháme ojedinělé kritické hlasy (pohříchu vždy od lidí, kteří se plesu nikdy nezúčastnili), jsme na tuto akci velmi hrdí a rádi bychom v této tradici pokračovali. Domníváme se, že jde nejenom o důstojné rozloučení devátáků s naší školou, ale i vlastně o první přípravu na jejich vstup do světa dospělých. Důkazem, že všechno naše společné snažení má smysl, bývají nadšené ohlasy žáků i rodičů jak přímo na plese, tak i po něm. Proto bychom rádi, společně s vámi, uspořádali i dvanáctý.

Celý ples je samozřejmě nekuřácký (kouřit bude možné mimo budovu) a pro žáky nealkoholický.

Uspořádání plesu není nic, co bychom dělat museli. Těch 12 ročníků jsme uspořádali, protože cítíme, že má celá akce smysl a našli jsme u tehdejších absolventů dostatečnou podporu. Abychom se „do toho“ pustili i podvanácté, potřebujeme znát zájem vás – devátáků a rodičů. Proto se vás tedy ptáme, zda se vašeho případného absolventského plesu zúčastníte. Součástí Vašeho případného souhlasu je zároveň závazek ke koupi profesionálně natočeného DVD z plesu v ceně 200 Kč. Vyplňte tedy prosím tento „dotazník“ co nejzodpovědněji. Děkujeme

vedení školy

..... jméno (třída) se zúčastní x nezúčastní
12. absolventského plesu.

6.6 Informace o konání 12. absolventského plesu

Základní škola Josefa Kajetána Tyla a Mateřská škola Písek, Tylova 2391

Informace o 12. absolventském plesu školy

Ples je z výchovných důvodů důsledně nekuřácký pro všechny jeho účastníky – pro kuřáky je provozovatelem KD vyhrazen prostor před hlavním vchodem. Pro žáky je zajištěn provoz nealko baru.

Datum a hodina: 17. června 2016 (pátek), 19,00-01,00 hodin, začátek programu 20,00hod

Místo: Kulturní dům Písek

Program: viz informace z třídních schůzek, přesný časový rozpis programu celého večera bude k dispozici pro všechny plesové hosty na místě

- Sponzorské dary (tombola): Můžete poskytnout prostřednictvím třídních učitelek, vedení školy nebo kanceláře školy (v případě potřeby společně s darovací smlouvou). Po domluvě s třídními důvěrníky cca 5ks na rodinu. Zároveň s předáním daru prosíme o informaci o fyzické či právnické osobě dar poskytující, aby bylo možno sponzory uvést na oficiálním programu plesu a poděkovat jim – jinak samozřejmě poděkujeme všem bez uvedení jména.
- Pro důstojný a bezproblémový průběh plesu musíme vytvořit základní organizační podmínky, jimiž jsou i níže uvedené prohlášení a informace. Děkujeme vám za pochopení.

Prohlášení rodičů

Bereme tímto na vědomí, že můj syn/dcera ..... třída: IX. ....

se může plesu z důvodu zajištění dozoru, bezpečnosti a bezproblémového průběhu zúčastnit pouze v doprovodu rodičů, tzn., že i ples opustí v doprovodu rodičů. V opačném případě se plesu zúčastnit nemůže. Po celou dobu plesu ručí rodiče za chování svého dítěte, zvláště za opatření proti zneužívání omamných látek (alkohol, tabák). V případě, že se rodiče nezúčastní plesu (nebo musí ples opustit v průběhu) bude dozor zajištěn jinou zletilou osobou (jméno a příjmení) ..... za stejných podmínek.

Listky na ples v hodnotě 200,-Kč je možno zakoupit od 10. 6. 2017 pouze v kanceláři školy osobně rodiči (či jinou zletilou osobou) nebo prostřednictvím třídní učitelky přes dítě po písemném objednání. Každý absolvent má nárok na jeden lístek pro sebe zdarma. Závazně objednávám celkem (počet ks) ..... lístků v ceně .....,-Kč.

Ples je určen pouze pro žáky 9. ročníků a jejich rodiče, rodinné příslušníky, bývalé zletilé žáky školy (nezletilé opět pouze v doprovodu rodičů) a rodiče všech ostatních žáků školy a další hosty. Na ples nebude pořadatelskou službou umožněn vstup nezletilým žákům (pokud nejsou rodinnými příslušníky v doprovodu rodičů) a osobám v jiném než společenském oblečení.

datum a podpis rodičů

Prohlášení žáka

- Beru tímto na vědomí, že se můžu plesu z důvodu zajištění dozoru, bezpečnosti a bezproblémového průběhu zúčastnit pouze v doprovodu rodičů, tzn., že i ples opustím v doprovodu rodičů.
- V případě, že se rodiče nezúčastní plesu (nebo musí ples opustit v průběhu) bude dozor zajištěn jinou zletilou osobou určenou rodiči a uvedenou v tomto prohlášení.
- Na ples nebude pořadatelskou službou umožněn vstup nezletilým žákům (pokud nejsou rodinnými příslušníky v doprovodu rodičů). I bývalí žáci školy, kteří nejsou zletilí, mohou ples navštívit pouze v doprovodu rodičů (či jiné zletilé osoby) za stejných podmínek jako žáci 9. tříd.
- Budu se chovat ohleduplně ke všem účastníkům plesu a dodržovat zásady slušného chování, bezpečnostní pravidla a respektovat pokyny vyučujících a rodičů.
- Nebudu ničit majetek zařízení a nesu odpovědnost za škodu mnou způsobenou.
- Budu dodržovat přísný zákaz konzumace alkoholu, kouření cigaret či požívání jiných, zdraví nebezpečných látek.
- Jsem si vědom/vědoma, že na plese vystupuji také jako reprezentant školy a případné pokračování plesu do budoucna je odvislé i od mého bezproblémového chování.

datum a podpis žáka/žákyně

6.7 Standardy pro základní vzdělávání z českého jazyka a matematiky a její aplikace

Vzdělávací obor	Český jazyk a literatura
Ročník	9.
Tematický okruh	2. Jazyková výchova
Očekávaný výstup RVP ZV	ČJL-9-2-07 Žák v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovoslovný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí
Indikátory	1. žák píše bez pravopisných chyb
Ilustrativní úloha	
Doplně neúplná slova a své rozhodnutí odůvodni. Na stěně v sí v řezávané hodiny s pozlacen m ručičkam, které jsem zdědil po dědečkovi, a které odb její čas zcela přesně. Pově m, na co m sliš. O elikonocích bychom rádi opět l žoval, v lpských zimních střediscích. S tímto úkolem (mě/mně)..... musíš pomoci. Petrov se nejev ce l b l Čapkov, moderní pohádky.	
Poznámky k ilustrativní úloze	ČJL-9-2-07.1

Vzdělávací obor	Matematika a její aplikace
Ročník	9.
Tematický okruh	1. Číslo a početní operace
Očekávaný výstup RVP ZV	M-9-1-02 Žák zaokrouhluje a provádí odhady s danou přesností, účelně využívá kalkulátor
Indikátory	1. žák zaokrouhluje čísla s danou přesností 2. žák využívá pro kontrolu výsledku odhad 3. žák účelně a efektivně využívá kalkulátor
Ilustrativní úloha	
Vypočti a výsledek zaokrouhli na jedno desetinné místo: a) $1,2^2 + 0,5 =$ b) $0,03 \cdot (-7 + 14) =$ c) $0,7 \cdot 0,5 =$	
Poznámky k ilustrativní úloze	M-9-1-02.1 M-9-1-02.3